

Implementatieonderzoek subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'

In opdracht van OCW

IJsbrand Jepma (Sardes)

Emina van den Berg, Harriët Prins, Tamara Doeve en Julia de Groot (SEO)

Tranche 1, eindmeting

Scholenenquête en
interviews BES-scholen

November 2024

seo • economisch onderzoek

 SARDES

Implementatieonderzoek subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'

Tranche 1, eindmeting

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	7
1.1 Subsidieregeling ‘Verbetering basisvaardigheden’	7
1.2 Implementatieonderzoek	8
1.3 Opzet van het onderzoek voor tranche 1	9
1.4 Leeswijzer	9
2. Uitvoering van de activiteitenplannen	11
2.1 Gekozen basisvaardigheden	11
2.2 Gewijzigde activiteitenplannen	11
2.3 Oordeel over de uitvoering van de activiteiten	12
2.4 Inzet van externe partijen	14
2.5 Ondersteuning van een onderwijscoördinator	16
3. Opbrengsten van de activiteiten	18
3.1 Monitorinstrumenten	18
3.2 Opbrengsten bij leerlingen	19
3.3 Opbrengsten binnen de school	21
4. Besteding van de subsidiegelden	24
4.1 Verdeling subsidiegelden	24
4.2 Resterende subsidiegelden	27
5. Subsidieregeling basisvaardigheden op de BES-eilanden	29
5.1 Besteding van de subsidiegelden	29
5.2 Uitgevoerde activiteiten	30
5.3 Uitvoering	31
5.4 Ervaren effecten	32
Bijlage A. Vragenlijst	34
Bijlage B. Aanvullende tabellen bij hoofdstuk 4	42
Colofon	46

Samenvatting

Meerjarig implementatieonderzoek

Het consortium van Sardes en SEO Economisch Onderzoek verricht gedurende de looptijd van de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' (2022-2026) een meerjarig implementatieonderzoek onder de deelnemende scholen. Zij ontvangen subsidiemiddelen voor het verbeteren van de basisvaardigheden in

- 1) taal;
- 2) rekenen-wiskunde;
- 3) burgerschapsvorming en/of
- 4) digitale geletterdheid.

De aanleiding voor de subsidieregeling wordt gevormd door toenemende zorgen over de ontwikkeling van voorgenoemde vier basisvaardigheden van leerlingen in het funderend onderwijs. Het implementatieonderzoek is onderdeel van de monitoring en evaluatie van het *Masterplan basisvaardigheden* en wordt in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) uitgevoerd.

De centrale vraag waarop het implementatieonderzoek antwoord geeft is: *Hoe verloopt de implementatie van de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' op de deelnemende scholen en welke effecten ervaren scholen bij hun leerlingen?*

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de verschillende onderdelen binnen het implementatieonderzoek die betrekking hebben op de scholen in tranche 1. In dit rapport wordt verslag gedaan van de enquête binnen de eindmeting. Over de cases wordt apart gerapporteerd.

Tabel S1. Schema met momenten van dataverzameling – tranche 1

Tranche	Looptijd subsidie	Dataverzameling
Tranche 1	Schooljaar 2022/2023 en 2023/2024 (t/m 31 juli 2024)	Enquête startmeting: augustus/september 2023
		Cases startmeting: november/december 2023
		Enquête eindmeting: augustus/september 2024
		Cases eindmeting: juni/juli 2024

Belangrijkste uitkomsten enquête eindmeting tranche 1

Terugkijkend op de gehele subsidieperiode van tranche 1 (schooljaren 2022-2023 en 2023-2024) komt op basis van de eindmeting onder de deelnemende scholen een overwegend positief beeld naar voren over de subsidieregeling. Scholen hebben vooraf plannen gemaakt ten aanzien van de inzet op de basisvaardigheden en zijn deze tot uitvoering gaan brengen. Door onder andere voortschrijdend inzicht zijn de plannen bij de helft van de scholen gaandeweg (in verschillende mate) bijgesteld. De meeste scholen kijken tevreden terug op de mate waarin de uitvoering is gelukt en op de uitvoering van de activiteiten zelf. De motivatie van het team, steun vanuit de directie, samenwerking met alle betrokkenen en de inzet van deskundige specialisten zijn de belangrijkste succesfactoren geweest. Ook is er gebruikgemaakt van de inzet van (publieke en private) externe partijen, vooral voor professionalisering van het schoolteam. De scholen met basis- en aanvullende subsidie waarderen de ontvangen ondersteuning van de onderwijscoördinatoren.

Bij alle vier de vaardigheden ervaart het merendeel van de scholen een merkbare vooruitgang in de prestaties van hun leerlingen sinds de start van de subsidieregeling. Voor taal en rekenen-wiskunde is dit veelal gemonitord op basis van meetinstrumenten (o.m. toetsen), voor burgerschapsvorming en digitale geletterdheid vooral op basis van gesprekken en observaties. De vooruitgang in prestaties schrijven scholen veelal toe aan de uitgevoerde activiteiten vanuit de subsidieregeling, al zijn hierin verschillen waarneembaar in de mate van overtuiging van de causaliteit (variërend tussen enige, sterke en volle overtuiging). En er zijn ook bredere opbrengsten op schoolniveau ervaren. Vrijwel alle scholen ervaren een positief effect op de expertise van het schoolteam op de basisvaardigheden, op hun professionaliteit in het algemeen en op het urgentiebesef voor het verbeteren van de basisvaardigheden bij leerlingen. Het enige negatieve effect dat weliswaar door een minderheid van de scholen is ervaren, betreft toegenomen werkdruk. Dit sluit aan bij het meest ervaren belemmerende factor bij de uitvoering, namelijk onvoldoende personeel. Bij de meeste scholen blijven de activiteiten na afloop van de subsidieregeling onderdeel van de reguliere manier van werken, waarmee ze de opbrengsten van de subsidieregeling duurzaam borgen.

Opvallend aan de uitkomsten is het duidelijke verschil tussen primair en voortgezet onderwijs. In het po is vaker op twee basisvaardigheden ingezet (veelal taal en rekenen-wiskunde), waar in het vo dat drie of alle vier de basisvaardigheden betreft. In het po is het beter gelukt om de plannen tot uitvoering te brengen dan in het vo en kijkt men meer tevreden terug op de uitvoering. Ook de mate van ervaren opbrengsten bij leerlingen is groter in het po en is er meer overtuiging van de causaliteit tussen de subsidieregeling en de ervaren opbrengsten bij leerlingen. Vo-scholen ervaren daarentegen juist vaker een negatief effect op de werkdruk en noemen vaker onvoldoende tijd en personeel als knelpunt. Tot slot hebben scholen in het vo vaker niet alle subsidiegelden besteed.

Ervaringen op de BES-eilanden

Ook de 14 scholen in het funderend onderwijs op Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES-eilanden) hebben in tranche 1 meegedaan met de subsidieregeling. Vijf hiervan zijn in 2024 online of telefonisch geïnterviewd, waarmee een beeld is verkregen van hun ervaringen met de subsidieregeling.

De scholen die zijn geïnterviewd, hebben veelal ingezet op alle vier de basisvaardigheden. Voor het verbeteren van de taalvaardigheid is geïnvesteerd in leesplezier, zijn digitale hulpmiddelen aangeschaft en zijn leraren getraind in Nederlands als tweede taal (NT2). Voor rekenen-wiskunde zijn nieuwe materialen aangeschaft en activiteiten uitgevoerd gericht op bewegend leren. Voor burgerschapsvorming zijn digitale middelen ingezet, hoewel dit onderwerp minder aandacht kreeg dan de andere basisvaardigheden. Digitale geletterdheid is versterkt door de aanschaf van tablets, 3D-pennen en Virtual Reality-brillen en door het professionaliseren van leraren. Het komt regelmatig voor dat scholen een extern bureau hebben ingehuurd om lessen in digitale vaardigheden en mediawijsheid aan te bieden, waarbij ook vaak nieuwe digitale leermiddelen zijn aangeschaft. Deze nieuwe leermiddelen zijn ingezet voor meerdere vakken, wat leidt tot 'spillover'-effecten. De meeste subsidiegelden zijn besteed aan de aanschaf van nieuwe (digitale) leermiddelen en aan professionalisering van het schoolteam.

Scholen ervaren positieve effecten van de subsidie, zowel bij leerlingen als leraren. De subsidie heeft geleid tot verbeterde basisvaardigheden, mede door de inzet van digitale leermiddelen wat differentiatie en interactief leren bevordert. Hoewel taalvaardigheid nog een uitdaging is, is er vooruitgang geboekt in het leesplezier bij leerlingen. Leraren zijn bijgeschoold en integreren nieuwe technologieën effectiever in hun lessen.

Scholen ondervonden uitdagingen door logistieke vertragingen bij de aanschaf van nieuwe leermiddelen, een tekort aan technologie en personeelsverloop, wat professionaliseringskansen beperkte. Ook blijft het verbeteren van de taalvaardigheid een uitdaging vanwege de verschillende taalachtergronden en een lage leesmotivatie bij leerlingen. Om duurzaamheid te waarborgen, zijn structurele plannen en werkgroepen opgericht, al vrezen scholen dat verdere investeringen nodig blijven.

1. Inleiding

Beheersing van basisvaardigheden vormen de sleutel tot schoolsucces, kansen op de arbeidsmarkt en maatschappelijke participatie. De ontwikkeling van deze basisvaardigheden staat echter al jaren onder druk, zo blijkt uit diverse (inter)nationale peilingsonderzoeken. De problemen verschillen per basisvaardigheid, per onderwijssector en per schoolsoort. Hiervoor is niet één oorzaak aan te wijzen, veeleer er sprake is van een complex samenspel van allerlei op elkaar inwerkende factoren, gelegen op diverse niveaus (micro, meso en macro), die deels binnen en deels buiten het onderwijs liggen.

1.1 Subsidieregeling ‘Verbetering basisvaardigheden’

Met de subsidieregeling ‘Verbetering basisvaardigheden’ worden scholen ondersteund bij het verbeteren van de basisvaardigheden van hun leerlingen. Ze worden hierbij aangemoedigd gebruik te maken van de interventiekaart verbetering basisvaardigheden¹, om zo het evidence-informed werken in het onderwijs te stimuleren.

Twee subsidievormen

Afhankelijk van hun situatie kunnen scholen aanspraak maken op:

- a) *basissubsidie* en
- b) *basissubsidie + aanvullende subsidie* in combinatie met ondersteuning van een onderwijscoördinator.

De *basissubsidie* richt zich op interventies gebaseerd op praktijkkennis voor het verbeteren van de basisvaardigheden. Deze interventies zijn beschikbaar via de interventiekaart (bijvoorbeeld professionalisering van leraren). Een school mag de basissubsidie ook gebruiken voor de aanschaf van instrumenten voor het meten van de voortgang in basisvaardigheden bij leerlingen (bijvoorbeeld een leerlingvolgsysteem).

De *aanvullende subsidie* en ondersteuning is intensiever. De scholen die deze ondersteuning ontvangen krijgen één-op-één begeleiding van een onderwijscoördinator. Deze bekijkt welke stappen een school kan zetten om het onderwijs te verbeteren. Daarbij heeft de school altijd de regie. Een coördinator denkt mee, ontzorgt en helpt. Deze neemt geen beslissingen voor de school en verplicht de school niet tot interventies.

Drie tranches

De onderhavige subsidieregeling wordt in drie tranches uitgevoerd. In schooljaar 2022/2023 is de eerste tranche scholen gestart. Wegens overschrijding van het subsidieplafond is loting toegepast, waarbij de aanvragen van scholen in Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES-eilanden) voorrang hebben gekregen. De eerste tranche scholen omvat:

- 462 po-scholen (basissubsidie), waarvan 11 po-scholen op de BES-eilanden
- 54 po-scholen (basissubsidie én aanvullende subsidie)
- 92 vo-scholen (basissubsidie), waarvan 3 vo-scholen op de BES-eilanden
- 37 vo-scholen (basissubsidie én aanvullende subsidie)

¹ <https://www.masterplanbasisvaardigheden.nl/aan-de-slag-met-de-basisvaardigheden/interventiekaart-basisvaardigheden>).

1.2 Implementatieonderzoek

In de periode augustus 2023 tot en met december 2026² wordt in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (hierna: OCW) een implementatieonderzoek uitgevoerd naar de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' in het funderend onderwijs. De toenemende zorgen over de ontwikkeling van de basisvaardigheden van leerlingen in het funderend onderwijs vormen de aanleiding voor deze subsidieregeling. Met de subsidieregeling wordt geprobeerd de dalende trend in de prestaties van leerlingen op de basisvaardigheden een halt toe te roepen.

Dit implementatieonderzoek is één van de onderzoeken die OCW laat uitvoeren in het kader van de monitoring en evaluatie van het Masterplan basisvaardigheden, dat is gestart in schooljaar 2022/2023.³ Dit masterplan vloeit voort uit het coalitieakkoord van het inmiddels voormalige kabinet-Rutte IV (2021)⁴ en richt zich op het verbeteren van de vier basisvaardigheden van leerlingen in funderend onderwijs, te weten:

- 1) taal;
- 2) rekenen-wiskunde;
- 3) burgerschapsvorming;
- 4) digitale geletterdheid.

OCW laat het meerjarige implementatieonderzoek uitvoeren naar de inhoudelijke vormgeving van de subsidieregeling in de praktijk en het proces dat scholen hierbij doorlopen, inclusief een eerste zicht op de 'ervaren' opbrengsten van de subsidieregeling. Flankerend wordt een meerjarig effectonderzoek uitgezet waarin gekeken wordt naar de (meetbare) effecten van de subsidieregeling op de vier basisvaardigheden van leerlingen.

Gevraagd is om aan de hand van het implementatieonderzoek een zo betrouwbaar en valide mogelijk beeld te schetsen van alle deelnemende scholen per tranche, met ruimte voor verdiepende informatie over hoe scholen in de praktijk inhoudelijke invulling geven aan de subsidieregeling.

In hoeverre het proces van implementatie binnen de scholen naar wens verloopt is van vele factoren van binnen en buiten het onderwijs afhankelijk. Het hangt onder meer af van de diagnose/analyse en beginsituatie van de (didactische en pedagogische) kwaliteit en opbrengsten van het onderwijs, de randvoorwaarden, zoals draagvlak en draagkracht van schoolteams, de doelgroep waarop de interventies betrekking hebben, de implementatiestrategie, de organisatie en kwaliteit van uitvoering van de voorgenomen plannen ('implementatie-integriteit'), het onderwijskundige leiderschap, de steun vanuit directie/management en de (beleidsmatige en maatschappelijke) context waarbinnen er wordt gewerkt aan de verbetering van (één of meerdere van) de vier basisvaardigheden van leerlingen.

² De einddatum van de subsidieregeling staat nog niet definitief vast. Deze is naar verwachting december 2026.

³ Ministerie van OCW, *Brief aan de Tweede Kamer, Masterplan basisvaardigheden*, 12 mei 2022. Ministerie van OCW, *Plan van aanpak monitoring & evaluatie Masterplan basisvaardigheden, Funderend onderwijs*, voorjaar 2023.

⁴ Coalitieakkoord 2021 – 2025 (2021). *Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst*. VVD, D66, CDA en ChristenUnie.

Er kunnen tijdens de implementatie vele factoren van kracht zijn die het verbeterproces kunnen bevorderen, maar ook verstoren. Ook kan de ene school een 'buffer' van veerkracht (ook wel 'beschermende' factoren) hebben waar ze op terug kan vallen bij onvoorziene tegenslag, terwijl een andere school veel kwetsbaarder is bij tegenwind. Een bevorderende factor is bijvoorbeeld de veranderingsgezindheid van schoolteams of een visie gedreven en coachende rol van een schoolleider binnen het implementatieproces. Belemmerende factoren zijn bijvoorbeeld het vertrek van een onderwijskundig schoolleider of ziekte van leraren met een dragende rol binnen de uitvoering van de plannen.

Als er sprake is van een cumulatie (optelsom) van meerdere negatieve dan wel positieve factoren, dan is de kans op succes respectievelijk kleiner dan wel groter. Beschermende factoren kunnen bijvoorbeeld worden gevonden in de werkcultuur en sociale cohesie van schoolteams, zoals 'collegialiteit', 'elkaar vasthouden' en 'er een schepje bovenop doen als er een persoon (tijdelijk) uitvalt'. Zicht krijgen op dit soort processen vragen om een realistische evaluatie die een eerlijk en afgewogen beeld schetsen. Bovendien heeft de subsidieregeling een relatief korte doorlooptijd (van circa 2 schooljaren per tranche) en vraagt de verbetering van (het onderwijs in) de basisvaardigheden mogelijk meer tijd voordat de resultaten merkbaar én meetbaar zijn.

1.3 Opzet van het onderzoek voor tranche 1

De centrale onderzoeksvraag voor het implementatieonderzoek luidt als volgt:

Hoe verloopt de implementatie van de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' op de deelnemende scholen en welke effecten ervaren scholen bij hun leerlingen?

Om te achterhalen hoe in de praktijk uitvoering wordt gegeven aan de activiteitenplannen is aan de start van het schooljaar 2023/2024 een enquête gehouden onder de deelnemende scholen uit tranche 1 van de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'. Deze enquête is getypeerd als startmeting waar 500 scholen aan hebben deelgenomen (po=397; vo=103), 79 procent van het totaal aantal scholen. Aan het begin van schooljaar 2024/2025 (periode augustus-september) is de eindmeting gehouden. Alle deelnemende scholen in tranche 1 zijn wederom uitgenodigd om deel te nemen aan een vragenlijst (zie Bijlage A), waarmee wordt teruggeblikt op de gehele subsidieperiode. De volgende thema's komen daarbij aan bod:

- Inzet op basisvaardigheden en besteding van de subsidiegelden;
- Eventuele wijzigingen in de actieplannen;
- Oordeel over de uitvoering van de activiteiten;
- Opbrengsten en (duurzame) borging.

In totaal hebben 486 scholen deelgenomen aan de eindmeting (po=381; vo=105). Dat is 77 procent van het totaal aantal scholen in tranche 1. Deze hoge respons is representatief naar type subsidie (basis en basis én aanvullend), schoolgrootte, achterstandsscore en hoogte van het subsidiebedrag.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport beschrijft de resultaten van de eindmeting van de eerste tranche scholen die deelnamen aan de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'. Hoofdstuk 2 trapt af met een beschrijving van de

ervaringen op verschillende aspecten ten aanzien van de uitvoering, zoals de mate van aanpassing van de activiteitenplannen, het oordeel over de uitvoering van de activiteiten en de eventuele inzet van externen bij de uitvoering. Hoofdstuk 3 gaat vervolgens in op de (ervaren) opbrengsten van de activiteiten die in het kader van de subsidieregeling zijn uitgevoerd, zowel bij leerlingen als binnen de school. In hoofdstuk 4 wordt de besteding van de subsidiegelden uitgelicht. Tot slot beschrijft hoofdstuk 5 de ervaringen van een vijftal scholen op de BES-eilanden. Dit is opgehaald door middel van online en telefonische interviews met de schoolleiders van deze scholen.

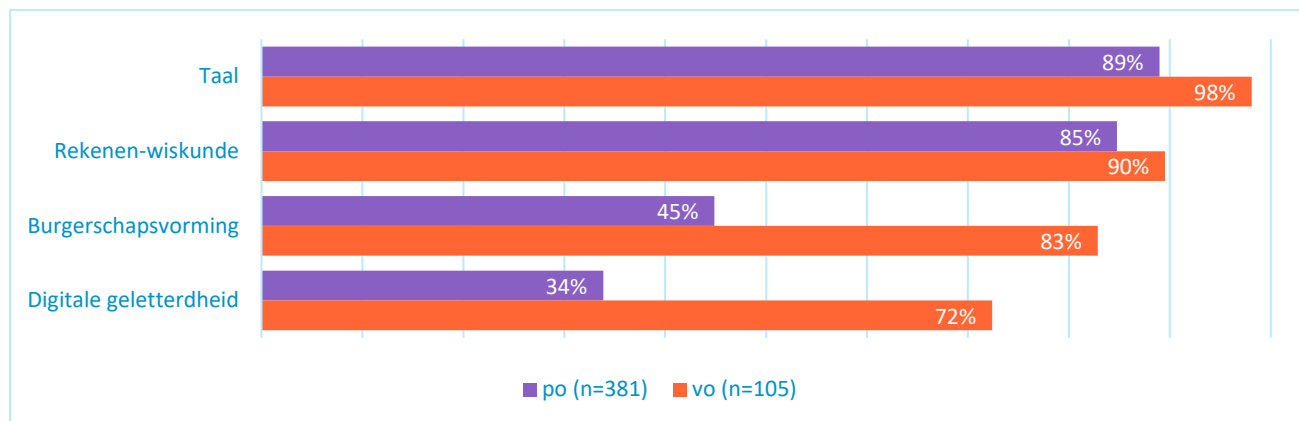
2. Uitvoering van de activiteitenplannen

Bij de start van de subsidieregeling hebben alle deelnemende scholen een activiteitenplan opgesteld met een uiteenzetting van hun plannen is aangegeven wat hun plannen waren. Scholen stonden voor de keuze om te kiezen op welke basisvaardigheden in te zetten en met behulp van welke activiteiten of interventies. Dit hoofdstuk beschrijft op welke basisvaardigheden is ingezet en kijkt terug op de mate waarin het is gelukt om vast te houden aan het plan, op hoeverre het scholen is gelukt om de geplande activiteiten tot uitvoering te brengen, of er sprake is geweest van de inzet van externe partijen en (indien sprake van een basis- en aanvullende subsidie) wat de meerwaarde is geweest van de ondersteuning van een onderwijscoördinator.

2.1 Gekozen basisvaardigheden

Het overgrote deel van de scholen heeft met de subsidieregeling ingezet op de basisvaardigheden taal (po=89%; vo=98%) en rekenen-wiskunde (po=85%; vo=90%), zie figuur 2.1. Vo-scholen hebben daarnaast relatief vaker dan po-scholen ingezet op burgerschapsvorming (po=45%; vo=83%) en digitale geletterdheid (po=34%; vo=72%). Ruim de helft van de vo-scholen (58%) heeft ingezet op alle vier de basisvaardigheden. Dat komt in het po ruim twee keer minder vaak (22%).

Figuur 2.1 Op welke basisvaardigheid heeft uw school ingezet met de subsidieregeling Verbetering basisvaardigheden?

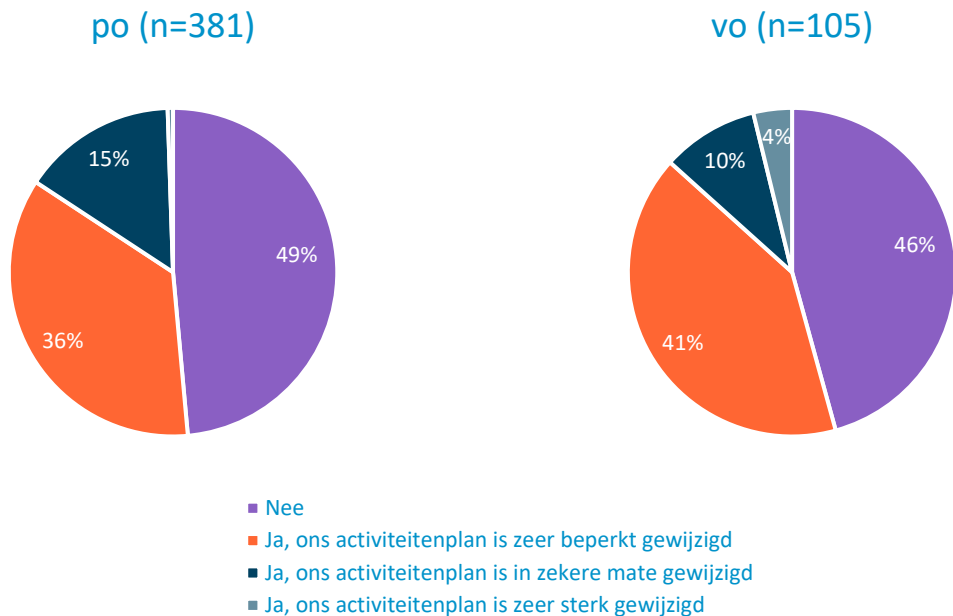
2.2 Gewijzigde activiteitenplannen

Scholen hebben het activiteitenplan bij de start van de subsidieregeling opgesteld. Bij iets meer dan de helft van de scholen (po=51%; vo=54%) is het activiteitenplan vervolgens tijdens de looptijd van de subsidie gewijzigd, zoals getoond in figuur 2.2. Bij het merendeel daarvan gaat het om een zeer beperkte wijziging (po=36%; vo=41%). Ongeveer 15 procent van alle scholen heeft in zekere of zeer sterke mate wijzigingen aangebracht.

Van de scholen die wijzigingen hebben aangebracht heeft ongeveer één op de twee scholen de omvang van het plan ongewijzigd, ongeveer één op de drie scholen heeft het plan opgeschaald en ongeveer één op de

zes scholen heeft het plan afgeschaald. De meest voorkomende redenen voor het wijzigen van de activiteitenplannen (ongeacht de mate van wijziging) zijn voortschrijdend inzicht (po=42%; vo=46%), nog geen definitieve keuzes te hebben gemaakt bij het opstellen van de plannen (po=38%; vo=51%) en wisselingen binnen het team (po=42%; vo=39%).

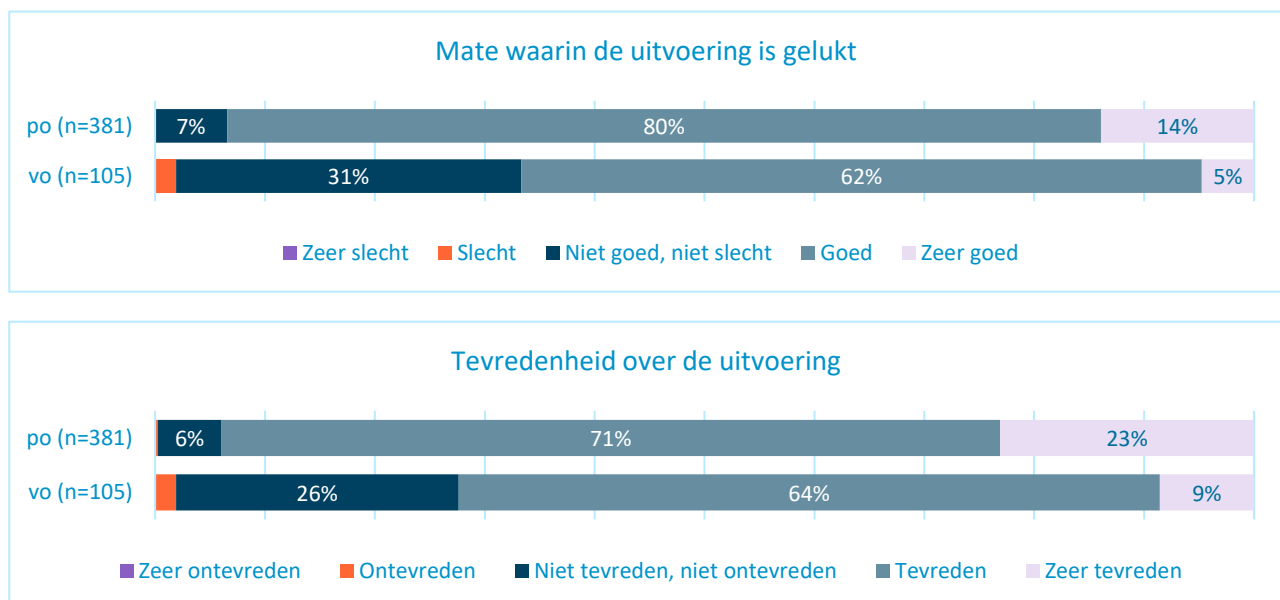
Figuur 2.2 *Is het activiteitenplan tijdens de looptijd van de subsidie gewijzigd?*

2.3 Oordeel over de uitvoering van de activiteiten

In het po is het beter gelukt om de plannen tot uitvoering te brengen dan in het vo, zie figuur 2.3. Dit was ook het geval in het eerste subsidiejaar en heeft zich in de loop van de subsidieperiode niet anders ontwikkeld. In het po is men ook meer tevreden over de uitvoering dan in het vo.

Figuur 2.3 *Oordeel over de uitvoering van de activiteiten*

Er is ook nagevraagd welke factoren of omstandigheden van invloed zijn geweest op de uitvoering van de activiteiten. Hierbij zijn verschillende factoren voorgelegd waarvoor schoolleiders hebben aangegeven of ze gekenmerkt kunnen worden als succesfactor, als belemmerende factor of niet van invloed waren op de uitvoering. In het po zijn over het algemeen meer factoren als succesfactoren bestempeld dan in het vo. Andersom hebben vo-scholen vaker belemmerende factoren aangewezen dan po-scholen. De vijf meest voorkomende succes- en belemmerende factoren zijn weergegeven in tabel 2.1. Daarin valt op dat in het po en vo merendeels dezelfde factoren voorkomen, zij het in een andere mate. De meest voorkomende en overlappende succesfactoren zijn de motivatie van het team (po=89%; vo=68%), steun vanuit de directie (po=87%; vo=78%), de samenwerking met alle betrokkenen (po=86%; vo=64%) en de inzet van deskundige specialisten (po=86%; vo=70%). De meest voorkomende en overlappende belemmerende factoren zijn onvoldoende personeel (po=42%; vo=71%), onvoldoende tijd bij het personeel voor de uitvoering (po=38%; vo=62%), gebrek aan continuïteit in het team (po=39%; vo=54%) en gebrek aan professionaliteit van het team (po=18%; vo=34%).

Tabel 2.1 Welke factoren of omstandigheden zijn van invloed geweest op de uitvoering van de activiteiten?

Top 5 succesfactoren				
	po (n=381)		vo (n=105)	
1.	Motivatie van het team	89%	Steun vanuit de directie/management	78%
2.	Steun vanuit de directie/management	87%	Inzet van deskundige specialisten (intern of extern)	70%
3.	Samenwerking met alle betrokkenen	86%	Motivatie van het team	68%
4.	Inzet van deskundige specialisten (intern of extern)	86%	Visie, missie en doelen van het management/ bestuur	67%
5.	Aansluiting van activiteiten bij de ontwikkelingen op school	85%	Samenwerking met alle betrokkenen	64%
Top 5 belemmerende factoren				
	po (n=381)		vo (n=105)	
1.	Voldoende personeel	42%	Voldoende personeel	71%
2.	Continuïteit in het team	39%	Tijd bij personeel om de interventies uit te voeren	62%
3.	Tijd bij personeel om de interventies uit te voeren	38%	Continuïteit in het team	54%
4.	Financiële zekerheid	24%	Professionaliteit van het team	34%
5.	Professionaliteit van het team	18%	Draagvlak voor de interventies binnen het team	31%

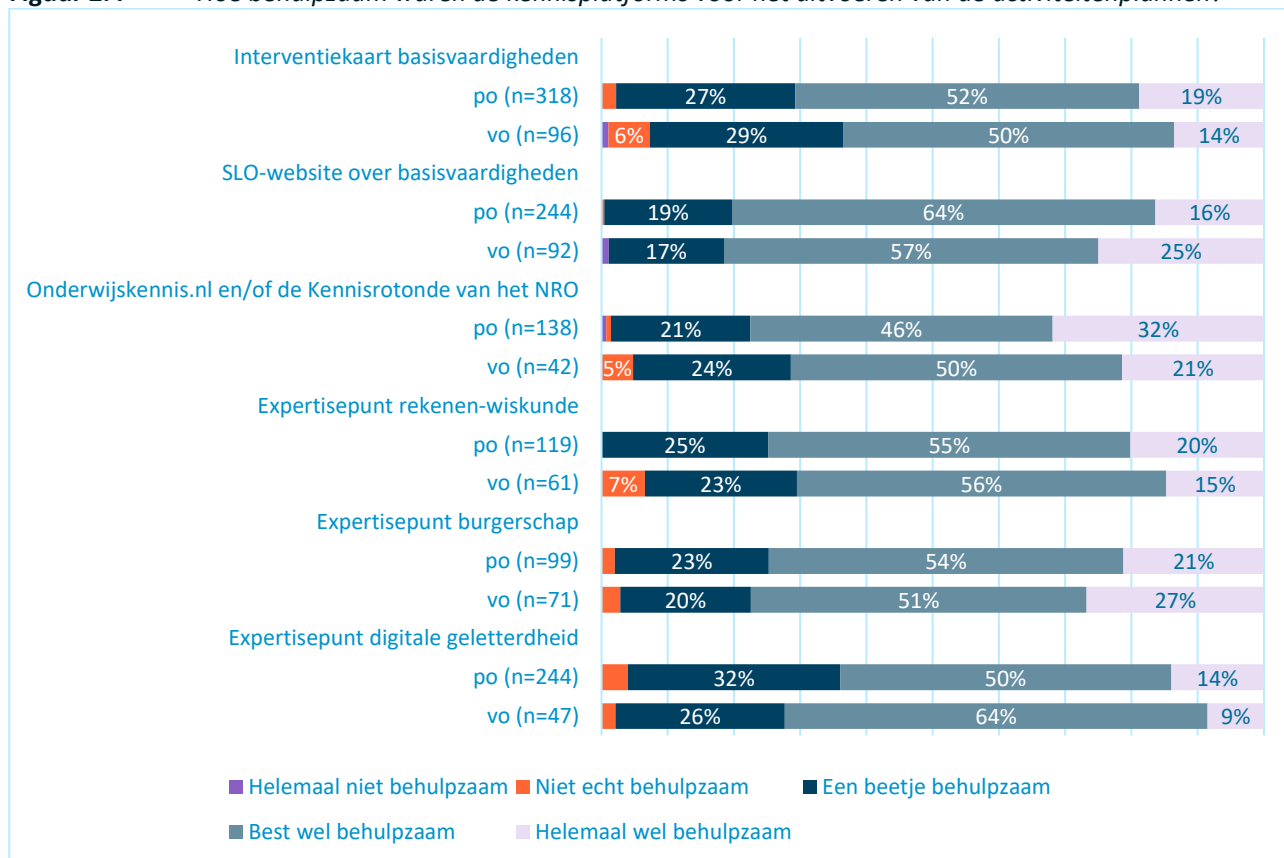
Ook is geïnventariseerd of scholen tijdens de subsidieperiode specifieke platforms voor kennis uit onderzoek en de praktijk hebben benut bij de uitvoering van de activiteiten, waarvan een aantal specifiek is benoemd in de enquête (tabel 2.2). Hieruit blijkt dat het vo relatief meer gebruik heeft gemaakt van kennisplatforms dan het po. De meest gebruikte zijn de interventiekaart basisvaardigheden (po=83%; vo=91%) en de SLO-website over basisvaardigheden (po=64%; vo=88%). Het vo heeft daarnaast relatief meer gebruikgemaakt van de verschillende opgerichte expertisepunten voor basisvaardigheden.

De geraadpleegde platforms zijn overwegend (best wel of helemaal wel) behulpzaam geweest voor het kunnen uitvoeren van de activiteitenplannen, zie figuur 2.4.

Tabel 2.2 Welk platform voor kennis uit onderzoek en de praktijk heeft u benut tijdens de subsidieperiode?

	po (n=381)	vo (n=105)
Interventiekaart basisvaardigheden	83%	91%
SLO-website over basisvaardigheden	64%	88%
Onderwijskennis.nl en/of de Kennisrotonde van het NRO	36%	40%
Expertisepunt rekenen-wiskunde	31%	58%
Expertisepunt burgerschap	26%	68%
Expertisepunt digitale geletterdheid	13%	45%
Anders ⁵	14%	12%

Figuur 2.4 Hoe behulpzaam waren de kennisplatforms voor het uitvoeren van de activiteitenplannen?

2.4 Inzet van externe partijen

Bijna alle scholen (po en vo: 95%) hebben externe partijen ingezet voor de uitvoering van de activiteiten (tabel 3.3). Zowel private externe partijen (po=80%; vo=83%) als publieke externe partijen (po=57%; vo=64%) zijn veel ingezet. Dit aandeel is opvallend hoger dan bij de vorige meting. Het is onduidelijk hoe dit komt. Mogelijk dat de iets aangepaste vraagstelling⁶ tot een andere interpretatie bij scholen heeft geleid.

⁵ Voorbeelden zijn de ervaringen van andere scholen, cursussen, literatuur of de conferentie basisvaardigheden van OCW.

⁶ Bij de eerste meting is eerst gevraagd of een school externe partijen inzette ("Zet uw school externe partijen in voor de uitvoering van de activiteiten/interventies?") en daarna de besteding aan externe partijen ("Welk deel van de subsidievoor de totale subsidieperiode besteedt uw school naar schatting aan de inzet van externe

Opvallend is ook dat veel scholen aangeven een relatief groot aandeel van hun totale budget te hebben besteed aan de inhuur van externe partijen (zie daarvoor ook paragraaf 4.1).

Publieke externe partijen die zijn ingezet, betreffen voornamelijk aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel (po=63%; vo=64%) en bibliotheken (po=51%; vo=66%). Specifiek voor het po zijn ook relatief vaak onderwijsadviesbureaus ingeschakeld (po=54%; vo=39%) en voor het vo culturele aanbieders (po=21%; vo=42%). De meest ingezette private externe partijen zijn aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel (po en vo=64%) en onderwijs(advies)bureaus (po=55%; vo=64%).

Er blijkt een grote mate van overlap te zijn tussen de ingekochte diensten bij publieke en private externe partijen. Tabel 2.4 toont de top drie. Het betreft voornamelijk de vier volgende activiteiten: professionalisering/scholing van onderwijspersoneel, begeleiding van onderwijspersoneel, procesbegeleiding en beleidsmatig advies.

Tabel 2.3 *Type externe partijen ingezet voor de uitvoering van activiteiten*

Inzet van externe partijen	po (n=381)	vo (n=105)
Publieke externe partijen	57%	64%
Aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel	63%	64%
Bibliotheek	51%	66%
Onderwijs(advies)bureaus	54%	39%
Culturele aanbieders	21%	42%
Aanbieders van (huiswerk)begeleiding/extra hulp aan leerlingen	13%	25%
Sportverenigingen	9%	7%
Private externe partijen	80%	83%
Aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel	64%	64%
Onderwijs(advies)bureaus	55%	48%
Aanbieders van (huiswerk)begeleiding/extra hulp aan leerlingen	16%	37%
Leraren/docenten die zzp'er zijn	16%	26%
Culturele aanbieders	13%	21%
Studenten	5%	17%
Sportverenigingen	2%	8%
Geen externe partijen	5%	5%

partijen?”). Bij de eindmeting is de volgende vraag gesteld: “Welk deel van de totale subsidiegelden heeft uw school naar schatting besteed aan externe partijen?”, apart voor publieke en private externe partijen. Op basis van het aandeel scholen dat kosten heeft gemaakt, is het aandeel scholen afgeleid dat externe partijen heeft ingehuurd.

Tabel 2.4 *Type activiteiten uitgevoerd door externe partijen*

Top 3 uitgevoerde type activiteiten door publieke externe partijen				
	po (n=216)		vo (n=67)	
1.	Professionalisering/scholing van onderwijspersoneel	84%	Professionalisering/scholing van onderwijspersoneel	88%
2.	Begeleiden van onderwijspersoneel (coaching on the job)	51%	Procesbegeleiding	54%
3.	Procesbegeleiding	44%	Begeleiden van onderwijspersoneel (coaching on the job)	45%
Top 3 uitgevoerde type activiteiten door private externe partijen				
	po (n=304)		vo (n=87)	
1.	Professionalisering/scholing van onderwijspersoneel	81%	Professionalisering/scholing van onderwijspersoneel	76%
2.	Begeleiden van onderwijspersoneel (coaching on the job)	52%	Procesbegeleiding	49%
3.	Procesbegeleiding	39%	Beleidsmatig advies	47%

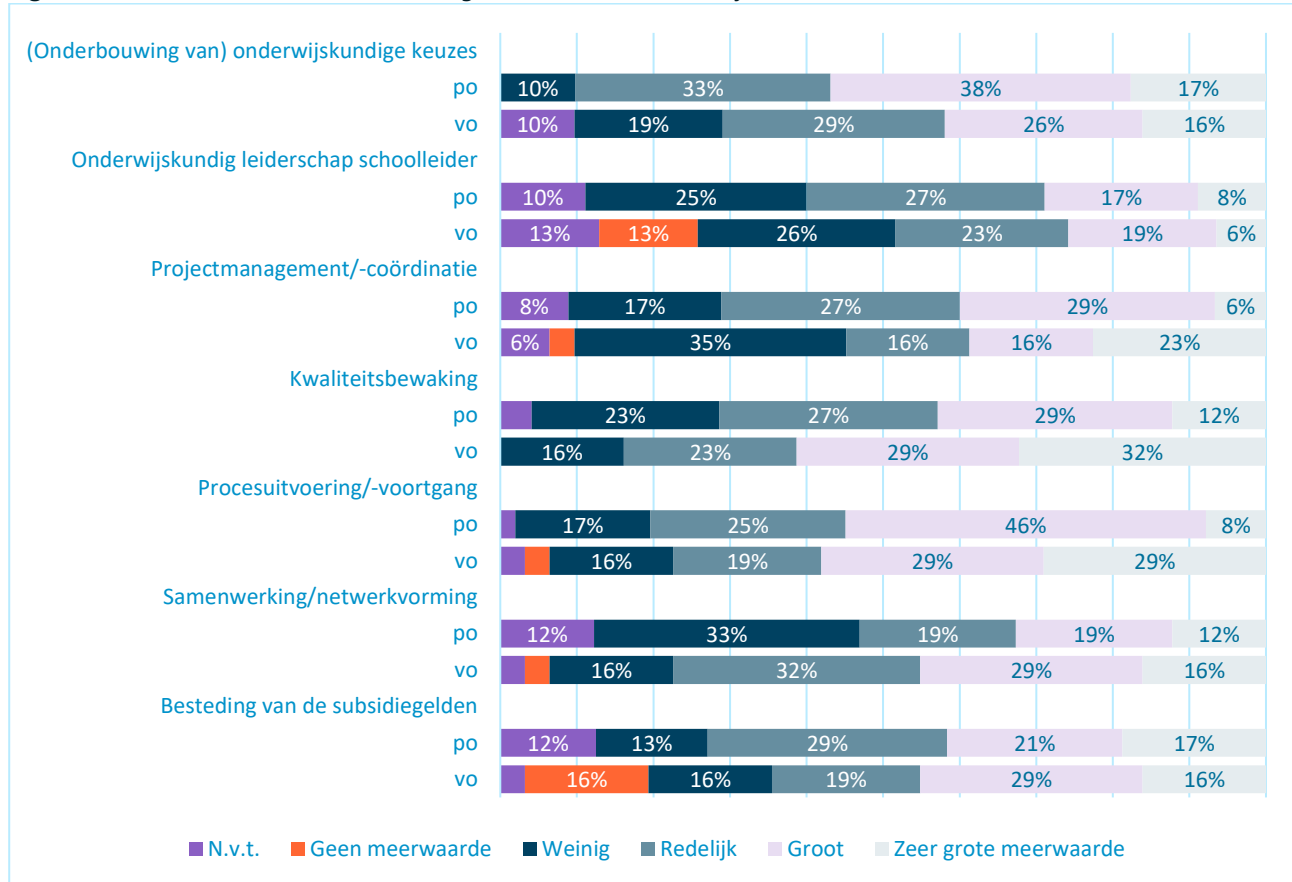
2.5 Ondersteuning van een onderwijscoördinator

Afhankelijk van de vorm van de subsidie (basis of basis + aanvullend) krijgt een school advies en ondersteuning van een onderwijscoördinator die in dienst is van OCW. De onderwijscoördinator helpt scholen om de subsidie duurzaam in te zetten en heeft verschillende korte contactmomenten met een school.

52 po-scholen en 31 vo-scholen met een aanvullende subsidie hebben hun oordeel gegeven over de ontvangen ondersteuning van een onderwijscoördinator. Dit zijn lage aantallen, maar het totale aantal scholen met een aanvullende subsidie is ook laag (54 po-scholen, 37 vo-scholen).

Scholen oordelen overwegend positief over de onderwijscoördinatoren. Hun rol is (zeer) belangrijk geweest bij het maken van de plannen (po=71%; vo=81%) en bij de uitvoering van de activiteiten (po=50%; vo=62%). Daarnaast zijn de onderwijscoördinatoren voor po-scholen vooral van meerwaarde geweest voor het maken van (onderbouwde) onderwijskundige keuzes, voor de procesuitvoering en procesvoortgang en voor strategisch beleidsadvies. Voor vo-scholen zijn onderwijscoördinatoren vooral van meerwaarde geweest voor de kwaliteitsbewaking, voor de procesuitvoering en procesvoortgang, voor de samenwerking met andere scholen en netwerkvorming en voor de besteding van de subsidiegelden, het financieel beheer en/of de verantwoording van de gelden.

Figuur 2.5 Wat is de meerwaarde geweest van de onderwijscoördinator?

3. Opbrengsten van de activiteiten

In dit hoofdstuk zijn de ervaren opbrengsten van de subsidieregeling beschreven, waarbij onderscheid is gemaakt tussen opbrengsten bij leerlingen en opbrengsten binnen de school. Ook wordt er stilgestaan bij de manier waarop scholen vormgeven aan duurzame borging van de opbrengsten.

3.1 Monitorinstrumenten

Scholen hebben de vorderingen bij hun leerlingen tijdens de subsidieperiode met verschillende instrumenten bijgehouden, zie tabel 3.1. Het meest voorkomende instrument voor taal en rekenen-wiskunde is het leerlingvolgsysteem, zowel voor po als vo. Voor deze basisvaardigheden zijn ook relatief vaak gesprekken met docenten en resultaten op proefwerken en/of toetsen benut. In het po benut ruim een derde van de scholen Bareka-rekentoetsen voor rekenen-wiskunde en in het vo DIA-toetsen.

Voor de vorderingen op burgerschapsvorming en digitale geletterdheid is vooral gebruikgemaakt van gesprekken met docenten, gesprekken met leerlingen en/of ouders en van observaties bij leerlingen door docenten. Voor deze basisvaardigheden zijn namelijk nog nauwelijks meetinstrumenten beschikbaar om de vorderingen op leerlingniveau in kaart te brengen. Specifiek voor burgerschap heeft ongeveer een derde van de scholen gebruikgemaakt van enquêtes onder leerlingen.

Tabel 3.1 Hoe zijn de vorderingen bij uw leerlingen per basisvaardigheid gevolgd?

	Taal		Rekenen-wiskunde	
	po (n=339)	vo (n=103)	po (n=323)	vo (n=94)
Gegevens in leerlingvolgsysteem	96%	84%	96%	85%
Gesprekken met docenten	63%	46%	65%	51%
Resultaten op proefwerken/ toetsen	57%	65%	67%	73%
Observatie instrumenten	38%	13%	39%	9%
Bareka-rekentoetsen	-		36%	0%
Zelfevaluatie door leerlingen	26%	20%	25%	17%
NCO-rapportage	23%	9%	25%	6%
Leesmonitor	20%	18%	-	-
Audits	18%	8%	-	-
DIA-toetsen	7%	39%	7%	34%
Anders ⁷	8%	17%	9%	15%
	Burgerschapsvorming		Digitale geletterdheid	
	po (n=171)	vo (n=887)	po (n=129)	vo (n=76)
Gesprekken met docenten	53%	59%	53%	50%
Gesprekken met leerlingen/ouders	52%	41%	45%	30%
Observaties van docenten bij leerlingen	49%	47%	74%	59%
Leerlingenquêtes	37%	32%	11%	22%
Quicksan burgerschap van het expertisepunt burgerschap	25%	36%	-	-
Werken met Kwaliteit (WMK)-vragenlijst	19%	0%	-	-
Burgerschap Meten van Rovict	14%	20%	-	-
MYRA van Kennisnet	-	-	3%	9%
Internet Skills Scale (ISS) van de Universiteit Twente	-	-	0%	3%
Anders ⁸	11%	11%	10%	26%

3.2 Opbrengsten bij leerlingen

Het merendeel van de scholen ervaart sinds de start van de subsidieregeling een merkbare vooruitgang in de prestaties van hun leerlingen bij alle vier de basisvaardigheden (figuur 3.1). Dit wordt relatief vaker en sterker ervaren door po-scholen dan door vo-scholen. De prestaties bij rekenen-wiskunde zijn relatief het meest verbeterd (het vaakst merkbare of aanzienlijke vooruitgang), zowel in het po als in het vo.

Scholen geven in vrijwel alle gevallen aan dat de vooruitgang bij hun leerlingen is toe te schrijven aan de uitgevoerde activiteiten van de subsidieregeling (figuur 3.2). De mate van overtuiging verschilt enigszins tussen de vier basisvaardigheden en tussen het po en vo. Po-scholen zijn vaker dan vo-scholen sterk of vol overtuigd van de causaliteit en relatief het meest overtuigd daarvan voor de basisvaardigheden taal (po en vo), rekenen-wiskunde (po) en digitale geletterdheid (vo).

Aanvullend is onderzocht of de mate van ervaren vorderingen bij leerlingen systematisch samenhangt met kenmerken van scholen. Met schoolgrootte, stedelijkheidsgraad van de vestigingsgemeente en achterstandsscore blijkt geen samenhang. Wel blijkt dat scholen met een aanvullende subsidie relatief iets

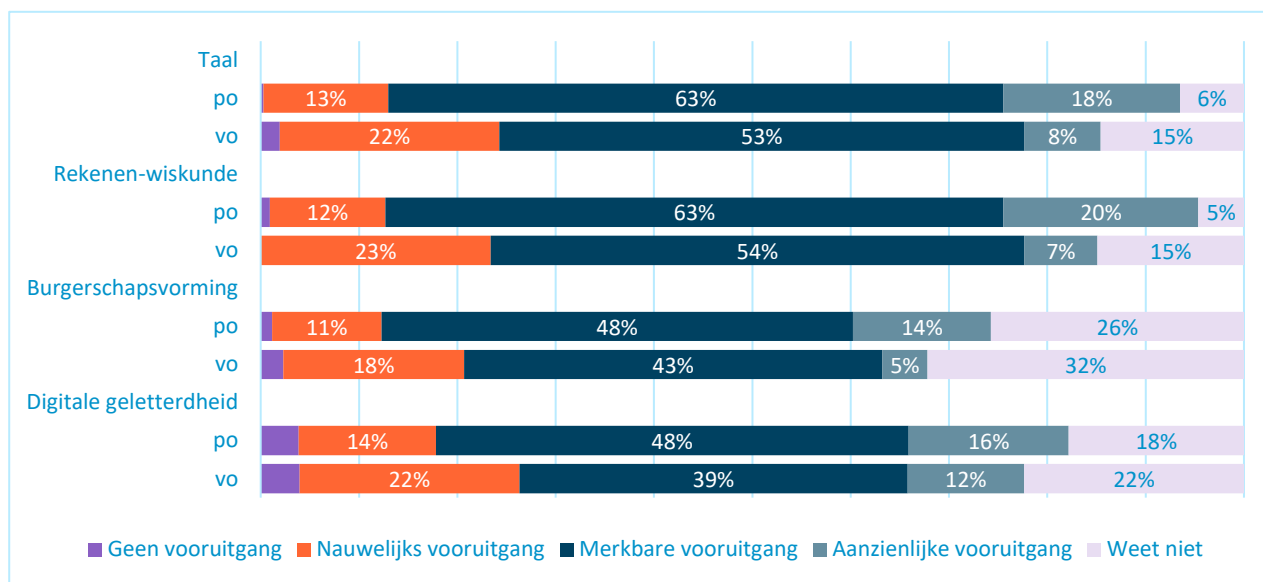
⁷ Voorbeelden van andere instrumenten zijn klasbezoeken, AMN-toetsen, Cito-toetsen of NUmo (rekenen-wiskunde).

⁸ Voorbeelden van andere instrumenten zijn auditonderzoek of een eigen vragenlijst, maar scholen geven hier ook aan überhaupt nog niet aan monitoring te doen.

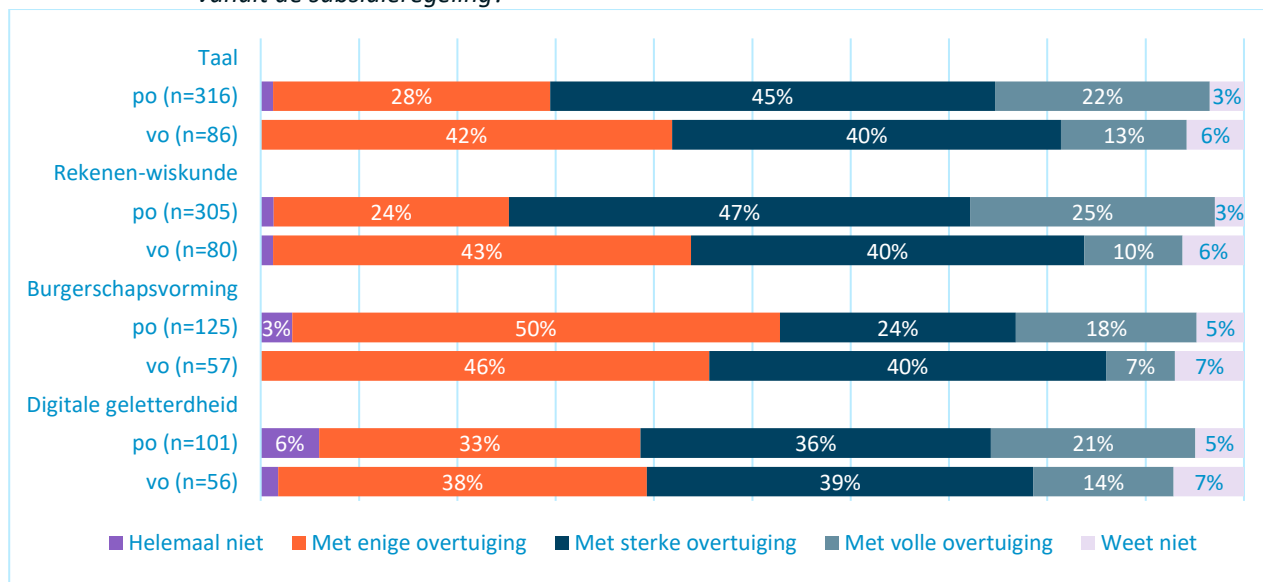
vaker vooruitgang ervaren bij de basisvaardigheid taal (po=80%; vo=79%) dan scholen met een basissubsidie (po=71%; vo=53%). Voor de andere drie basisvaardigheden is dit verband er niet.

Opvallend is dat een deel van de scholen niet weet of de prestaties van hun leerlingen vooruit zijn gegaan sinds de start van de subsidieregeling, terwijl ze eerder aangaven de vorderingen wel te hebben gevolgd. Het merendeel van deze scholen gebruikte voor die monitoring onder andere gegevens uit hun leerlingvolgsysteem.

Figuur 3.1 *In welke mate zijn de prestaties van leerlingen gemiddeld vooruitgegaan sinds de start van de subsidieregeling?*

Figuur 3.2 *In hoeverre is de vooruitgang bij leerlingen toe te schrijven aan de uitgevoerde activiteiten vanuit de subsidieregeling?*

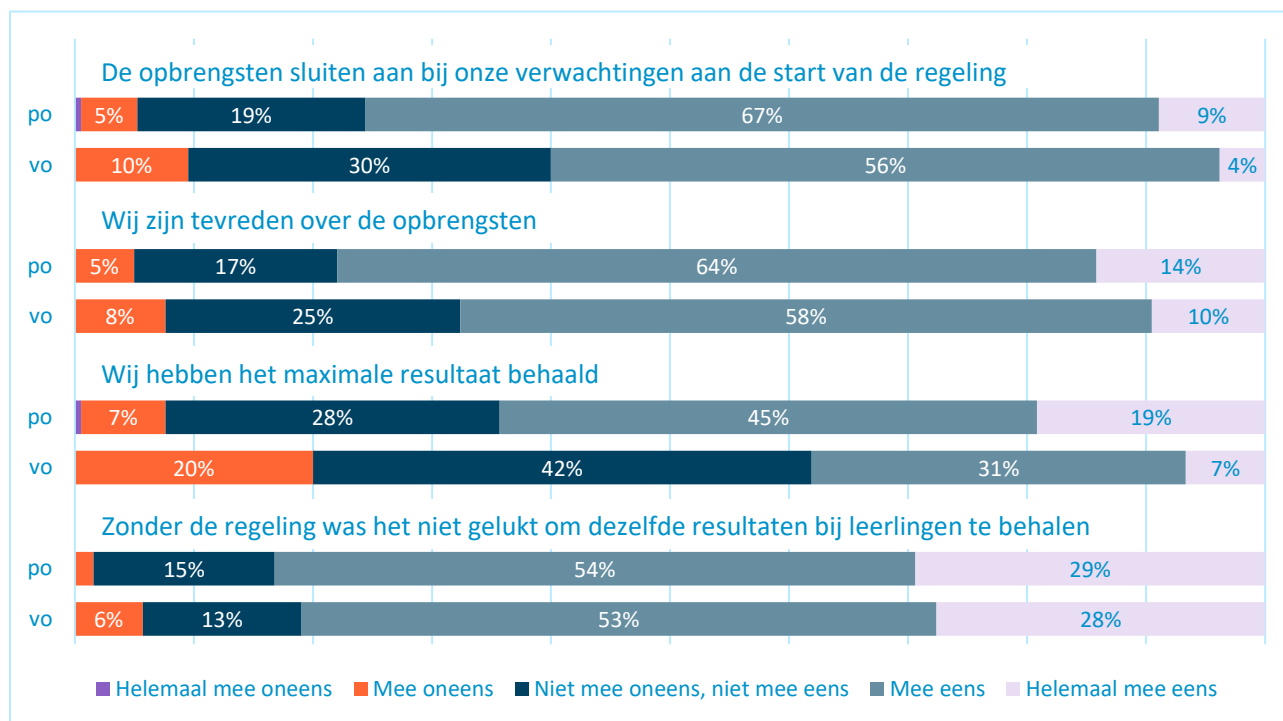

Scholen zijn overwegend positief over de opbrengsten van de subsidieregeling, wat door middel van vier stellingen is uitgevraagd (figuur 3.3). Het overgrote deel is ervan overtuigd dat het niet was gelukt om dezelfde resultaten te behalen bij hun leerlingen zonder de subsidieregeling (aandeel (zeer) eens: po= 83%; 81%), is tevreden over de opbrengsten van de subsidie (aandeel (zeer) eens: po=78%; vo=68%) en vindt de opbrengsten aansluiten bij de verwachtingen aan de start (aandeel (zeer) eens: po=76%; vo=60%). Scholen

zijn iets kritischer over het behaald hebben van maximaal resultaat, vooral in het vo (aandeel (zeer) eens: po=64%; vo=38%).

Voor de scholen met aanvullende subsidie blijkt dat zij vaker tevreden zijn over de opbrengsten van de subsidie (po=91%; vo=79%) dan scholen met basissubsidie (po=76%; vo=63%).

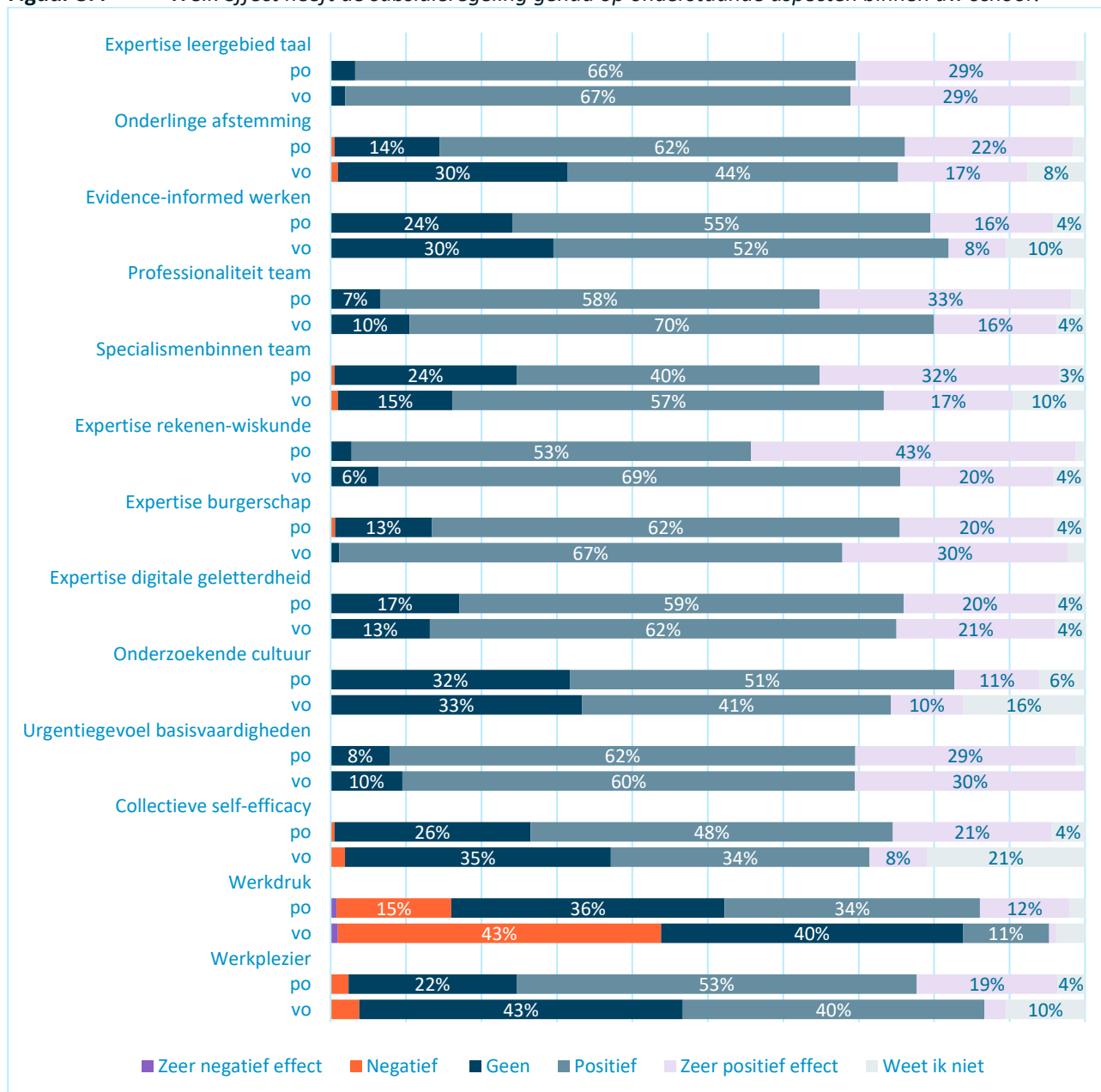
Figuur 3.3 *In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over de opbrengsten van de subsidieregeling?*

3.3 Opbrengsten binnen de school

De subsidieregeling is van invloed geweest op veel verschillende aspecten binnen de school, voornamelijk positief. Figuur 3.4 biedt een overzicht van deze aspecten. Beide sectoren noemen het meest frequent dat de subsidieregeling effect heeft gehad op de expertise binnen de leergebieden taal en rekenen-wiskunde. Ook de professionaliteit van het team en de bewustwording en/of het urgentiegevoel met betrekking tot de basisvaardigheden zijn relatief vaak door de subsidieregeling beïnvloed. Het po en vo laten enkele verschillen zien; zo is de expertise binnen het leergebied burgerschap vrijwel altijd beïnvloed door de subsidieregeling binnen het vo (97%), maar in het po geldt dit, hoewel nog steeds vaak, in mindere mate (82%). Onderlinge afstemming en/of samenwerking, het werkplezier, collectieve self-efficacy, de onderzoekende cultuur en/of het kritisch vermogen en de werkdruk zijn daarentegen vaker in het po positief beïnvloed dan in het vo.

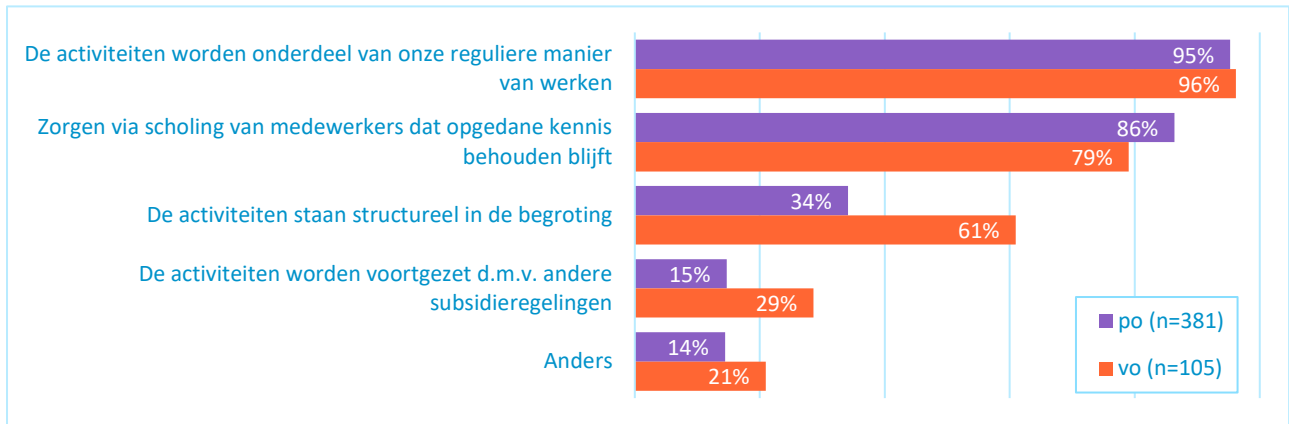
Figuur 3.4 Welk effect heeft de subsidieregeling gehad op onderstaande aspecten binnen uw school?

Duurzame borging

Alle scholen geven aan te werken aan de duurzame borging van de opbrengsten van de activiteiten in het kader van de subsidieregeling basisvaardigheden. Voor de meeste scholen worden de activiteiten onderdeel van de reguliere manier van werken (po=95%; vo=96%) of blijft de opgedane kennis behouden via scholing van medewerkers (po=86%; vo=79%). Met name in het vo geven scholen ook aan dat de activiteiten structureel in de begroting staan (po=34%; vo=61%) en de activiteiten voort te zetten via andere subsidieregelingen (po=15%; vo=29%). Andere voorbeelden die scholen noemen, zijn het opstellen van kwaliteitskaarten of het gebruik van de nieuw aangeschafte materialen. Enkele scholen benadrukken dat borging lastig is, omdat de middelen om extra personeel in te zetten wegvallen nu de subsidie is gestopt.

Figuur 3.5 *Hoe geeft uw school vorm aan duurzame borging van de activiteiten na afloop van de subsidieperiode?*

4. Besteding van de subsidiegelden

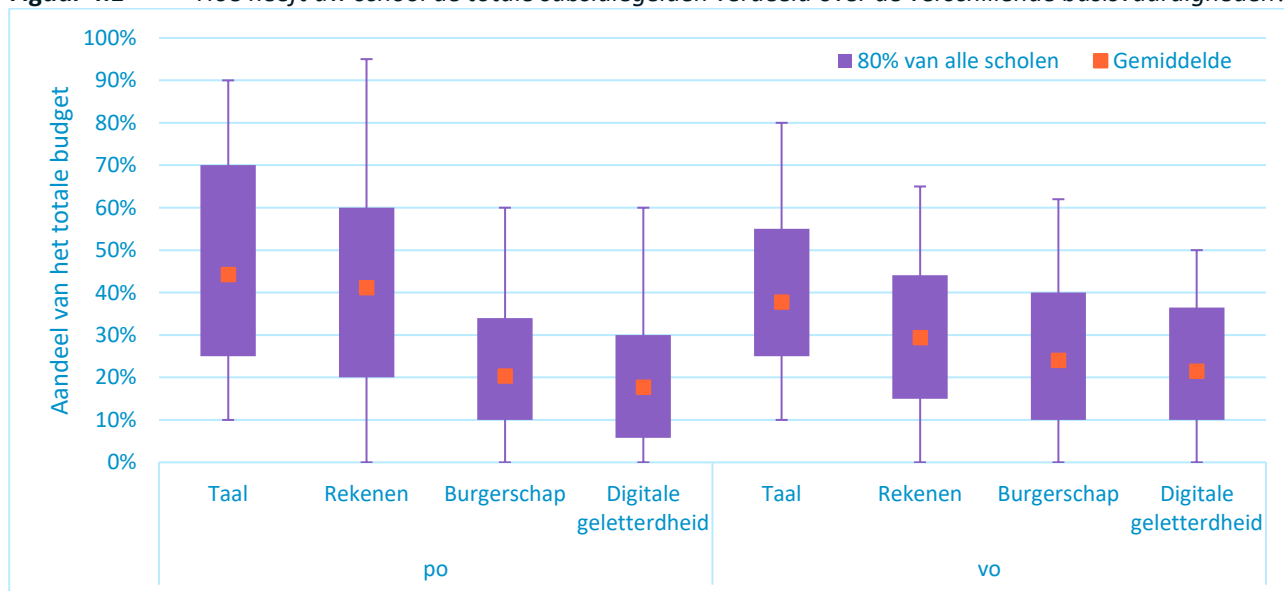
Onderdeel van de eindmeting van de implementatiemonitor is het in kaart brengen van de besteding van de subsidiemiddelen. In dit hoofdstuk is allereerst de verdeling van de subsidiegelden over de verschillende basisvaardigheden beschreven, gevolgd door een verdere verdieping van de besteding per basisvaardigheid naar verschillende kostenposten. Tot slot is een beeld geschetst van de mate waarin scholen resterende middelen hebben en waaraan ze dit gaan besteden.

4.1 Verdeling subsidiegelden

86 procent van de scholen zet met de subsidieregeling in op meer dan één basisvaardigheid (po=82%; vo=99%). Aan deze scholen is gevraagd hoe zij de totale subsidiemiddelen hebben verdeeld over de verschillende basisvaardigheden. Gemiddeld genomen en samenhangend met de mate van inzet, is er meer subsidiegeld besteed aan de basisvaardigheden taal (po= 44%; vo=38%) en rekenen-wiskunde (po=41%; vo=29%) dan aan burgerschapsvorming (po=20%; vo=24%) en digitale geletterdheid (po=18%; vo=21%).

Zoals getoond in figuur 4.1, varieert de inzet sterk tussen scholen en meer binnen het po dan in het vo voor de basisvaardigheden taal en rekenen-wiskunde. Daarnaast is het verschil in besteding tussen de basisvaardigheden taal en rekenen-wiskunde en aan de basisvaardigheden burgerschapsvorming en digitale geletterdheid in het po groter dan in het vo. Dit volgt logischerwijs uit het feit dat vo-scholen veelal op meer basisvaardigheden inzetten dan po-scholen en het geld ook meer moeten verdelen.

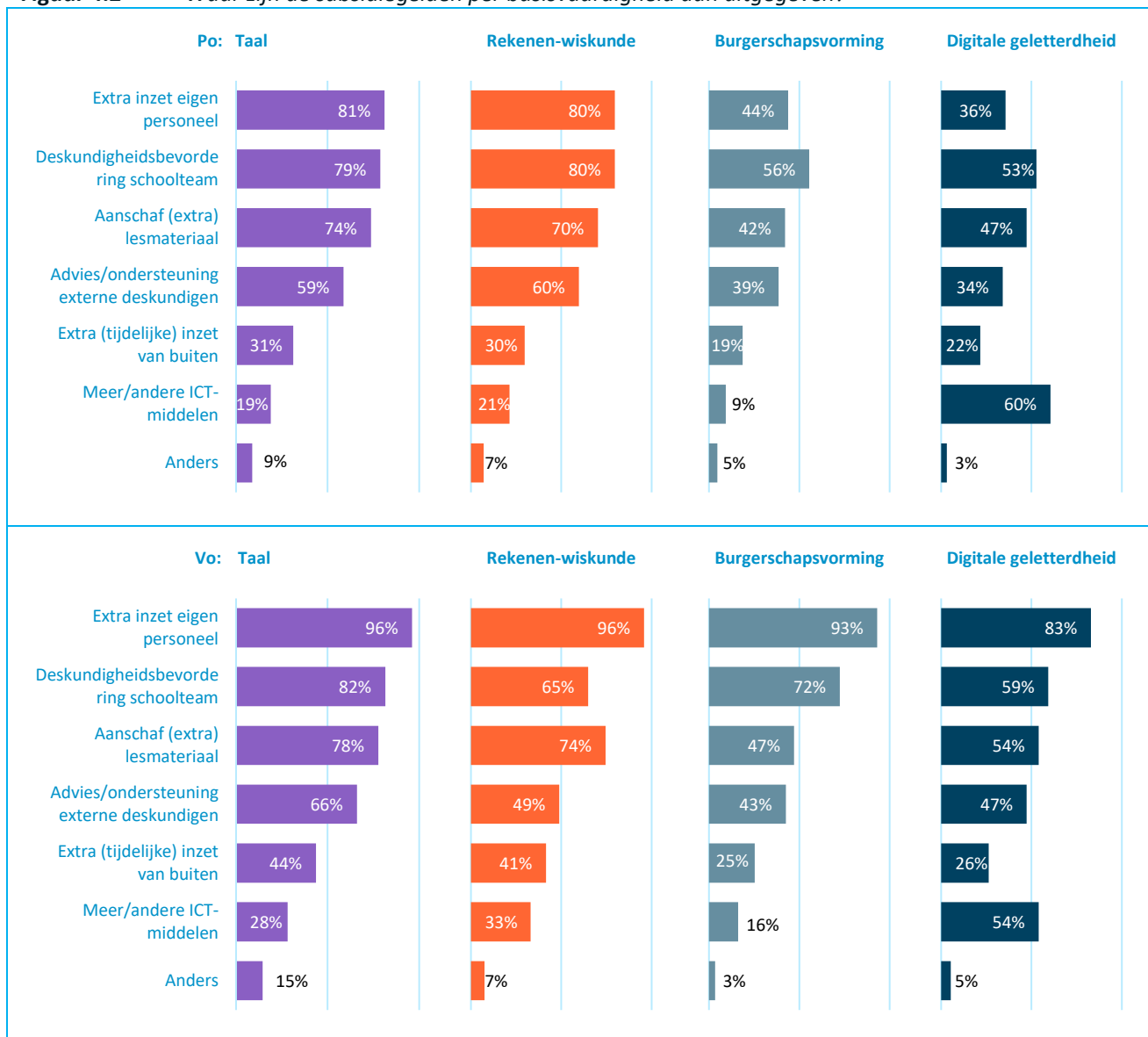
Figuur 4.1 Hoe heeft uw school de totale subsidiegelden verdeeld over de verschillende basisvaardigheden?

Noot: De figuur laat alleen scholen zien die hebben aangegeven op deze en minstens één andere basisvaardigheid in te zetten.

Over het algemeen zijn de meest voorkomende kostenposten per basisvaardigheid de extra inzet van eigen personeel, deskundigheidsbevordering van het schoolteam en aanschaf van (extra) lesmateriaal (figuur 4.2). Een uitzondering hierop is de basisvaardigheid digitale geletterdheid, waar ook meer/andere ICT-middelen een belangrijke kostenpost zijn.

Figuur 4.2 Waar zijn de subsidiegelden per basisvaardigheid aan uitgegeven?

Daarnaast hebben scholen aangegeven hoe ze de middelen over die kostenposten per basisvaardigheid hebben besteed. Zoals de boxplots in figuur 4.3 aangeven, is de variatie tussen scholen groot. Voor de meeste kostenposten varieert het aandeel van het budget tussen de 0 en 100 procent. Bij de meeste basisvaardigheden, zowel binnen het po als het vo, is het grootste deel van het budget besteed aan extra inzet van eigen personeel. Het budget dat aan deze post wordt uitgegeven varieert tussen de 19 en 48 procent. De manier waarop scholen binnen het po en vo hun middelen verdelen over de verschillende kostenposten komt grofweg overeen. Het is wel opvallend dat vo-scholen bij burgerschapsvorming een aanzienlijk groter gemiddeld aandeel hebben besteed aan extra inzet van eigen personeel (gemiddeld: po=28%; vo=52%). Ditzelfde geldt voor de basisvaardigheid digitale geletterdheid (gemiddeld: po=19%; vo=45%). De verdeling van de middelen is in meer detail terug te vinden in Bijlage B, tabellen B.1 – B.8.

Figuur 4.3 Hoe zijn de totale subsidiegelden per basisvaardigheid verdeeld over de verschillende kostenposten?

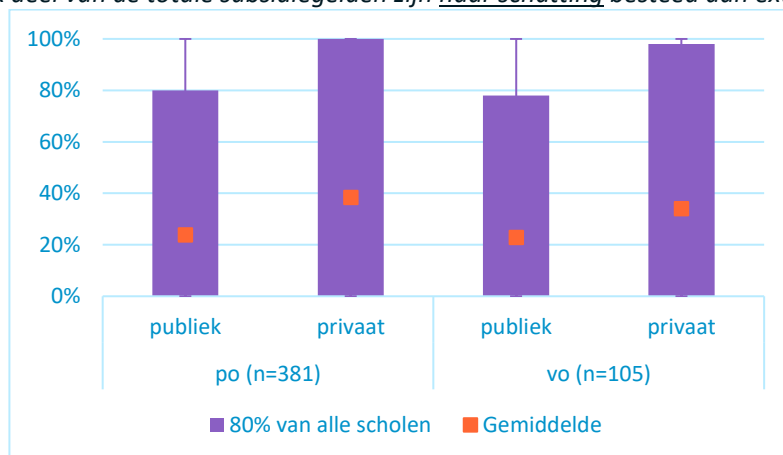

Gemiddeld gezien hebben scholen een relatief groter aandeel van hun totale subsidiegelden besteed aan private dan aan publieke externe partijen. Zoals figuur 2.5 laat zien is de spreiding tussen scholen groot. Waar scholen gemiddeld ongeveer 40 procent van hun budget hebben besteed aan private externe partijen, varieert dit aandeel tussen 0 en 100 procent. Aan publieke externe partijen hebben scholen gemiddeld zo'n 20 procent van hun totale budget besteed, maar ook dit varieert sterk. Het merendeel van de scholen gaf tussen de 0 en 80 procent van hun budget uit aan publieke externe partijen, maar er zijn ook enkele uitschieters van 100 procent.

Een belangrijke kanttekening bij deze uitkomsten is dat opvallend veel scholen aangeven hun volledige budget te hebben uitgegeven aan externe partijen (po=51%; vo=47%). Dat is aanzienlijk meer dan bij de vorige meting (po=6%; vo=5%). Het is mogelijk dat respondenten de vraag verkeerd geïnterpreteerd hebben en de verhouding tussen publiek en privaat hebben opgegeven in plaats van het aandeel van het totale budget (ook al was de vraagstelling vergelijkbaar met de eerste meting⁹). Het aandeel scholen dat aangeeft helemaal geen gebruik te hebben gemaakt van externe partijen is ook een stuk lager dan bij de vorige meting (toen was het ongeveer een kwart, nu ongeveer 5%, zie ook hoofdstuk 2).

Een aanvullende analyse toont weinig samenhang aan tussen de uitgaven aan externe partijen en kenmerken van scholen. De enige opvallende bevinding is dat scholen binnen de G4 een relatief groot aandeel van hun budget uitgeven aan private externe partijen (ongeveer 50% in po en vo), vergeleken met scholen buiten de G4 (tussen 30-40% in po en vo).

Figuur 4.4 Welk deel van de totale subsidiegelden zijn naar schatting besteed aan externe partijen?

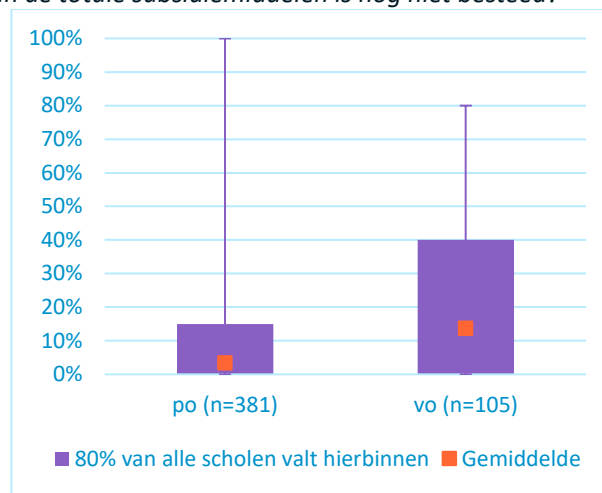
4.2 Resterende subsidiegelden

Niet alle scholen hebben het gehele subsidiebedrag besteed, zie figuur 4.5. Uit de enquête blijkt dat vo-scholen vaker dan po-scholen geld over hebben (po=81%; vo=47%). Het merendeel van de po-scholen heeft

⁹ Bij de eerste meting is eerst gevraagd of een school externe partijen inzette ("Zet uw school externe partijen in voor de uitvoering van de activiteiten/interventies?") en daarna de besteding aan externe partijen ("Welk deel van de subsidiemiddelen voor de totale subsidieperiode besteedt uw school naar schatting aan de inzet van externe partijen?"). Bij de eindmeting is de volgende vraag gesteld: "Welk deel van de totale subsidiegelden heeft uw school naar schatting besteed aan externe partijen?", apart voor publieke en private externe partijen. Op basis van het aandeel scholen dat kosten heeft gemaakt, is het aandeel scholen afgeleid dat externe partijen heeft ingehuurd.

tussen 0 en 15 procent van de totale subsidiemiddelen overgehouden. Voor het is dat relatief meer, namelijk tussen 0 en 40 procent. Dit is weergegeven in figuur 4.5.

Figuur 4.5 Welk deel van de totale subsidiemiddelen is nog niet besteed?

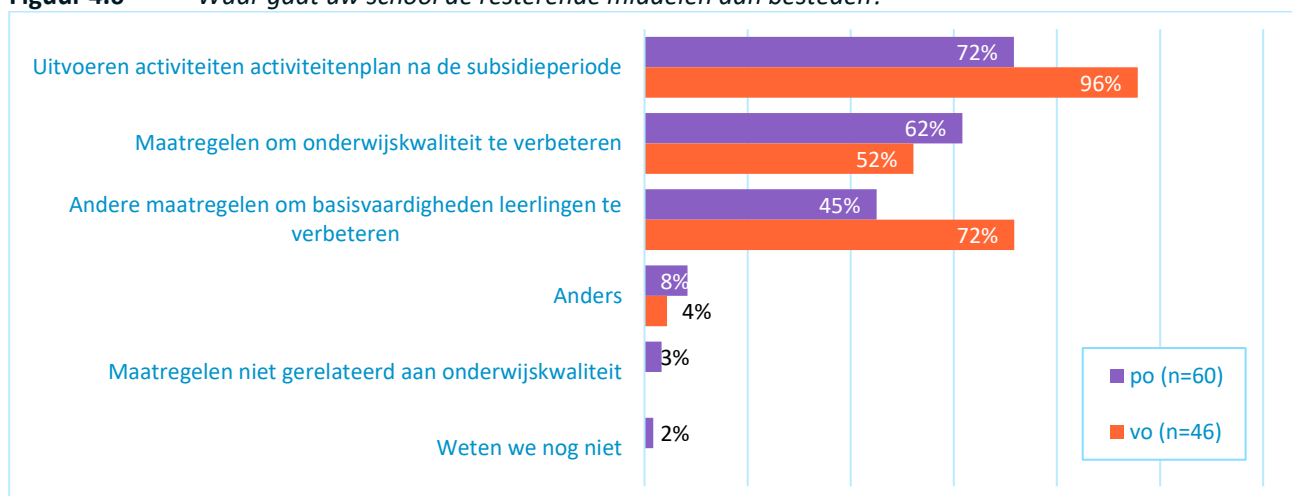

Uit een verdiepende analyse naar achtergrondkenmerken (regio, stedelijkheidsgraad, achterstandsscore en soort subsidie) blijkt dat scholen met een basis- en aanvullende subsidie (po=23%; vo=69%) vaker subsidiemiddelen over hebben dan scholen met een basissubsidie (po=18%; vo=47%). Ook hebben scholen met een basis- en aanvullende subsidie relatief meer middelen over, dan scholen met een basissubsidie. Deze resultaten zijn ook weergegeven in Bijlage B, tabellen B.9 en B.10.

Tevens blijkt dat de mate van volledige besteding van de subsidiegelden geen samenhang vertoont met de ervaren succesfactoren en belemmerende factoren, maar wel met de achterstandsscore. Scholen met een hogere achterstandsscore hebben vaker alle middelen besteed. Het aandeel resterende middelen vertoont echter geen samenhang met de achterstandsscore van scholen.

Met betrekking tot de aanwending van de resterende middelen (figuur 4.6), komt naar voren dat scholen hiermee relatief het vaakst de activiteiten na afloop van de subsidieperiode willen voortzetten (po=72%; vo=96%). Voor deze scholen was de subsidieperiode blijkbaar te kort. De resterende middelen zullen ook worden ook aangewend voor maatregelen om de onderwijskwaliteit te verbeteren (po=62%; vo=52%) en/of voor andere maatregelen om de basisvaardigheden van leerlingen te verbeteren (po=45%; vo=72%).

Figuur 4.6 Waar gaat uw school de resterende middelen aan besteden?

5. Subsidieregeling basisvaardigheden op de BES-eilanden

Alle scholen op de BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) hebben in tranche 1 van de subsidieregeling ‘Verbetering basisvaardigheden’ een aanvraag ingediend en toegewezen gekregen. Tabel 5.1 geeft een overzicht van deze scholen, het subsidiebedrag en of en in welk jaar ze zijn geïnterviewd in het kader van de implementatiemonitor. In 2023 zijn 8 van de 14 scholen geïnterviewd, daarover is verslag gedaan in Jepma e.a. (2023)¹⁰. In 2024 zijn 5 van de 14 scholen geïnterviewd¹¹. Dit hoofdstuk beschrijft op hoofdlijnen de belangrijkste uitkomsten van deze interviews, waarin met schoolleiders is teruggekeken en gereflecteerd op de implementatie van de subsidie in de gehele subsidieperiode.

Tabel 5.1 Overzicht van de BES-scholen en deelname aan de implementatiemonitor

Naam school	Sector	Subsidiebedrag	Geïnterviewd in 2023	Geïnterviewd in 2024
Bonaire				
Kolegio Kristu Bon Wardador	Po	€ 394.010	Nee	Nee
Skol Amplio Papa Cornes	Po	€ 372.868	Ja	Nee
Basisschool De Pelikaan	Po	€ 346.921	Nee	Nee
Kolegio San Bernardo	Po	€ 243.133	Nee	Ja
Kolegio Strea Briante	Po	€ 50.933	Nee	Nee
Kolegio Rayo di Solo	Po	€ 326.740	Nee	Nee
Scholengemeenschap Bonaire	Vo	€ 2.414.818	Nee	Nee
Kolegio San Luis Bertran	Po	€ 142.228	Ja	Ja
Saba				
Saba Comprehensive School	Vo	€ 167.214	Ja	Nee
Sint Eustatius				
Lynch Plantation SDA Primary School	Po	€ 71.114	Ja	Nee
Governor de Graaff School Foundation	Po	€ 38.440	Ja	Ja
Golden Rockschool	Po	€ 86.490	Ja	Ja
Bethel Methodist School	Po	€ 112.437	Ja	Nee
Gwendoline van Putten school	Vo	€ 302.904	Ja	Ja

5.1 Besteding van de subsidiegelden

De geïnterviewde scholen hebben allen ingezet op de basisvaardigheden taal, burgerschapsvorming en digitale geletterdheid. Scholen die geen gebruikmaken van Mediawegwijs (zie Box 1 voor toelichting over deze partij) zetten ook formeel in op rekenen-wiskunde. In de praktijk houden scholen zich bezig met alle vier de basisvaardigheden. (Digitale) lesmaterialen die aangeschaft zijn voor digitale geletterdheid worden

¹⁰ Jepma, IJ., C. Waaijer, E. Helmich, E. van den Berg, H. Prins (2023). *Implementatieonderzoek subsidieregeling ‘Verbetering basisvaardigheden’*. Tranche 1, eerste meting. Sardes/SEO.

¹¹ Er waren zeven gesprekken ingepland, maar twee daarvan zijn zonder bericht en opgave van reden niet doorgegaan.

namelijk ook ingezet voor taal, rekenen-wiskunde en burgerschapsvorming. Vanwege deze spillover is het meeste subsidiegeld besteed aan de aanschaf van nieuwe digitale middelen en professionaliserings-activiteiten.

Op de scholen waar Mediawegwijs is ingezet (n=5), zijn alle subsidiegelden besteed aan Mediawegwijs. Twee scholen die geen gebruik hebben gemaakt van Mediawegwijs hebben nog ongeveer € 10.000,- subsidiegeld over. Eén daarvan verwacht de middelen uit te geven aan verdere kwaliteitsverbetering van de basisvaardigheden. Door het aanschaffen van lesmaterialen die nog ontbreken of professionalisering van docenten. De andere school besteedt de overgebleven subsidiegelden aan de ontwikkeling van lessen. Dit geeft hen de ruimte om de visie van de school verder uit te werken.

Box 1 *De inzet van bureau Mediawegwijs (www.mediawegwijs.nl)*

Binnen de subsidieregeling Verbetering basisvaardigheden biedt Mediawegwijs ondersteuning aan vijf van de 14 scholen in Caribisch Nederland, waarvan er in 2024 twee zijn geïnterviewd. Mediawegwijs heeft lessen op het gebied van digitale geletterdheid ontwikkeld voor groepen 2 tot en met 8 in het po en leerjaren 1 en 2 in het vo. Op het po krijgt elke groep acht lessen verzorgd door Mediawegwijs, die onder andere ingaan op het onderscheiden van echt en nep nieuws, filmen, online identiteit, cyberpesten en programmeren. Binnen het pakket kunnen lesmateriaal, lessenreeksen en digitale hulpmiddelen ingekocht worden. Een voorbeeld is de Bee-bot robot. Dit is een robotje dat je kunt programmeren. De kinderen leren hiermee programmeren en indirect ook rekenen. De school ontvangt de bijgevoegde hand-outs, de docentenhandleiding en de stappenuitleg Bee-Bot. Het doel van Mediawegwijs is om kennis over te dragen aan leraren, zodat zij in het vervolg de lessen zelfstandig uit kunnen voeren. Mediawegwijs organiseert ook sessies voor ouders van leerlingen om hen bewust te maken waar hun kinderen via het internet toegang tot hebben.

5.2 Uitgevoerde activiteiten

Taal

De inzet op het verbeteren van de taalvaardigheid van leerlingen is veelal gedaan door middel van het vergroten van leesplezier en door het professionaliseren van leraren. Voor het vergroten van het leesplezier is geïnvesteerd in de aanschaf van nieuwe leesmaterialen, waaronder boeken en digitale bronnen en het creëren van een taalrijke omgeving. Er zijn digitale hulpmiddelen ingezet om leerlingen op een interactieve manier kennis te laten maken met taal, wat zorgt voor meer betrokkenheid en motivatie. Het doel is om zowel de mondelinge als schriftelijke vaardigheden van de leerlingen te versterken en zo hun zelfvertrouwen in taalgebruik te vergroten. Daarnaast zijn leraren getraind in Nederlands als tweede taal (NT2), met specifieke aandacht voor het verhogen van de woordenschat en de aanpak van taalachterstanden.

Rekenen-wiskunde

Voor het verbeteren van de rekenvaardigheden van leerlingen zijn verschillende activiteiten uitgevoerd. Er is gewerkt aan het wegwerken van rekenachterstanden door middel van de aanschaf van nieuwe rekenmaterialen zoals blokjes, klokjes en digitale hulpmiddelen om het leren concreet en praktisch te maken. Ook zijn er activiteiten uitgevoerd gericht op bewegend leren, waarbij rekenelementen zijn geïntegreerd in spelvormen op het speelplein, zoals getallenlijnen en tafelsommen, om de betrokkenheid van leerlingen te vergroten en rekenen op een speelse manier te oefenen. Daarnaast heeft een school met de subsidiegelden de doorlopende leerlijn van de basisschool naar het vervolgonderwijs onderzocht en opnieuw ingericht. Hiervoor is nieuw lesmateriaal aangeschaft en zijn leraren geschoold in rekendidactiek om hun lessen effectiever te maken en leerlingen beter te ondersteunen.

Burgerschapsvorming

Burgerschapsvorming is veelal versterkt met activiteiten en het concreet maken van burgerschap als leerlijn. Zo zijn leerlingen in contact gebracht met leerlingen van andere scholen door middel van digitale brievenuitwisseling of via videobellen. Er is een school die burgerschap een concreter onderdeel heeft gemaakt in alle groepen. Zij deden al aan burgerschap, maar zonder dat leraren dat zelf door hadden. Nu is er een methodiek ontwikkeld die burgerschap gestructureerd behandelt. Over het algemeen gaven schoolleiders aan dat deze basisvaardigheid het minst van de grond is gekomen, omdat er meer prioriteit is gegeven aan de andere basisvaardigheden.

Digitale geletterdheid

Voor het verbeteren van de digitale geletterdheid van leerlingen zijn moderne digitale middelen aangeschaft, zijn activiteiten met ouders georganiseerd en hebben leraren deelgenomen aan professionaliseringsactiviteiten. Moderne digitale middelen, zoals tablets, 3D-pennen en hologrammen, zijn ingezet om de basisvaardigheden op een interactieve manier aan te leren. De leerlingen leren ICT-basisvaardigheden, mediawijsheid en *computational thinking*¹², waarbij ze digitale tools gebruiken om problemen op te lossen en creatief te denken. Ook zijn er ouderbijeenkomsten georganiseerd om ouders wegwijs te maken in de digitale wereld en hen te helpen hun kinderen hierbij te ondersteunen. Daarnaast volgen leraren trainingen met Mediawegwijs om zelf beter onderlegd te raken in digitale vaardigheden en deze kennis effectief in de klas over te brengen.

5.3 Uitvoering

De activiteitenplannen zijn tijdens de uitvoering vaak aangepast, omdat sommige activiteiten lastig uitvoerbaar waren of omdat er meer voorbereidingstijd nodig was dan verwacht. Scholen die Mediawegwijs niet hebben ingezet hebben meer nagedacht over hoe ze de subsidiegelden het beste kunnen besteden. Bij de ontwikkeling van het plan is het hele schoolteam betrokken. Eerst zijn de leraren geraadpleegd om de behoeften van de leerlingen in kaart te brengen. Deze inventarisatie van behoeften op elke school is gebaseerd op behaalde resultaten en de kennis en ervaring van de leraren. Vervolgens is vastgesteld wat er nodig is om de basisvaardigheden te versterken. Op basis van de vastgestelde behoeften, hebben de schoolleiding of speciale lerarenteams onderzocht welke evidence-informed interventies geschikt zijn. Gedurende dit proces hebben de meeste scholen ook overleg gehad met andere scholen op het eiland en/of met Mediawegwijs. De uiteindelijke activiteitenplannen zijn ter goedkeuring voorgelegd aan zowel het schoolbestuur als de MR.

Op de scholen waar Mediawegwijs aanwezig was, is de uitvoering soepel van start gegaan. Voor de andere scholen was het even zoeken naar de juiste aanpak en het bijbehorende lesmateriaal. Er is goed onderzocht welke methodes het beste bij de leerlingen en de school passen. Voorheen werd er op veel scholen met hetzelfde lesmateriaal als in Europees Nederland gewerkt. De afgelopen jaren zijn de scholen op de BES-eilanden gaan inzien dat het lesmateriaal dat in Europees Nederland werkt, niet goed aansluit bij hun leerlingen. De subsidie heeft scholen de kans gegeven om te investeren in beter aansluitend lesmateriaal.

¹² Computational thinking is een probleemoplossende methode waarbij problemen worden benaderd zoals een computer dat zou doen.

Ook organisatorisch is er ook het een en andere veranderd door de subsidie. Zo geeft een school aan dat er een commissie is opgericht om een leerlijn voor digitale geletterdheid te ontwikkelen en te zorgen voor continuïteit in het gebruik van technologie. Een andere school richtte een vakgroep in voor Nederlands als tweede taal. Deze leraren kregen extra scholing en ondersteuning om Nederlands als tweede taal te geven, waaronder een studiereis naar België. De vakgroep houdt zich bezig met het optimaliseren van de Nederlands lessen.

De gesproken schooldirecteuren zijn erg tevreden over de uitvoering van de activiteiten. De subsidieregeling heeft hen veel positieve veranderingen gebracht, zoals nieuw lesmateriaal dat past bij de leerlingenpopulatie, een professionaliseringslag in de school en meer digitalisering in de lessen. Daarnaast typeren de schoolleider de uitvoering als geslaagd. Een groot deel van de voorgenomen activiteiten zijn uitgevoerd en de leraren kunnen goed omgaan met de veranderingen die de subsidie teweeg heeft gebracht. Ze maken goed gebruik van de digitale middelen die zijn aangeschaft en kunnen goed overweg met het nieuwe lesmateriaal.

In de uitvoering van de activiteiten waren wel een aantal uitdagingen. Zo gaf een schoolleider aan dat de subsidieperiode aan de korte kant is in verhouding tot de tijd die het hen kost om nieuw lesmateriaal aan te schaffen. Dit komt allereerst omdat het op de BES-eilanden lastiger is om te bepalen welk nieuw lesmateriaal het beste bij de school past. Leerlingen hebben grote niveauverschillen en hebben verschillende moedertalen. Daarnaast duurt het enige tijd voordat nieuw lesmateriaal ontvangen wordt. Boeken worden verscheept, waardoor er al snel een paar maanden overheen gaan.

Scholen gaven aan dat er een tekort was aan apparaten, zoals VR-brillen, waardoor niet alle leerlingen konden deelnemen aan de activiteiten. Ook heeft een aantal scholen te maken met personeelsverloop, waardoor nieuwe leraren belangrijke professionaliseringsactiviteiten hebben gemist. Het verbeteren van de taalvaardigheid is voor alle scholen een uitdaging. Dat komt omdat de leerlingenpopulatie verschillende taalachtergronden heeft en weinig interesse om (Nederlands) te lezen.

5.4 Ervaren effecten

De subsidieregeling heeft op veel scholen geleid tot positieve resultaten bij leerlingen en betere samenwerking tussen leraren en externe partijen. Uitdagingen lagen voornamelijk bij beperkte tijd en middelen, culturele verschillen, motivatieproblemen en de beschikbaarheid van technologie. Desondanks is er vooruitgang geboekt door aanpassingen te maken die beter aansluiten op de behoeften van de scholen en hun leerlingenpopulatie. Hoewel er vooruitgang wordt ervaren hebben de meeste scholen de vooruitgang nog niet getoetst.

Ervaren effecten bij leerlingen

De gesproken schoolleiders zien duidelijke vorderingen bij de leerlingen in rekenen. Een school gaf aan dat het nieuwe geïmplementeerde systeem met doorlopende leerlijnen hielp om hiaten in de kennis in de onderbouw op te vullen. Hierdoor boekte de school grote vooruitgang in de rekenprestaties van de desbetreffende leerlingen. Ook zijn de wiskunde examens zo goed gemaakt dat de doelstelling voor 2025 al zijn bereikt. Een andere school gaf aan dat ze vorderingen bij de leerlingen in rekenen zien door betere differentiatie binnen de klas. Deze differentiatie is mogelijk door de aanschaf van nieuwe digitale middelen, waardoor leerlingen zelfstandig door kunnen werken. De leraar houdt hierdoor meer tijd over voor de leerlingen die dat nodig hebben.

Door het gebruik van onlineprogramma's wordt ervaren dat leerlingen meer openstaan voor rekenen. Het verbeteren van de leesvaardigheden blijft een uitdaging door het gebrek aan leesmotivatie. Door de inzet van tablets en/of aanschaf van nieuwe boeken, kregen leerlingen van verschillende scholen meer mogelijkheden om hun taalvaardigheid te oefenen. Hierdoor hebben leerlingen meer leesplezier en staan ze meer open om te lezen.

Ervaren effecten binnen de school

De scholen ervaren een significante professionaliseringsslag bij leraren, betere integratie van technologie in het lesgeven en meer focus op differentiatie. Leraren hebben meer vertrouwen gekregen in hun eigen kunnen en zijn beter in staat om op eigen initiatief activiteiten en nieuwe lesmaterialen te implementeren. Een schoolleider benadrukte dat leraren nu meer zelf nadenken over hoe ze iets kunnen inzetten, zelfs wanneer ze niet alle middelen tot hun beschikking hebben. Dit getuigt van een toegenomen flexibiliteit en creativiteit bij leraren en meer eigenaarschap. Door de georganiseerde bijscholing zijn leraren beter voorbereid op hun lessen en zijn ze meer vaardig om nieuwe onderwijsmethoden en technologieën te gebruiken. Dit heeft geleid tot een toename van het zelfvertrouwen en de vaardigheden van de docenten.

Leraren op verschillende scholen zijn intensiever gebruik gaan maken van digitale middelen in hun lessen, zoals Chromebooks, iPads en Virtual Reality-brillen. Een schoolleider benoemde dat leraren toegang hebben gekregen tot diverse technologieën, wat hen heeft geholpen om te differentiëren en het leerproces van leerlingen interessanter te maken. De leraren hebben geleerd hoe ze nieuwe digitale hulpmiddelen in hun lessen kunnen integreren, wat hun lespraktijk meer gevarieerd en interactief maakt. Ze hebben zich ook aan moeten passen aan nieuwe systemen, zoals het leerlingvolgsysteem, wat vraagt om een omschakeling in werkwijze en mindset.

Duurzame borging van activiteiten wordt veelal vormgegeven door ze structureel in te bedden in beleidsplannen en de schoolcultuur, zoals het opstellen van duidelijke richtlijnen voor burgerschap en doorlopende leerlijnen voor rekenen. Het oprichten van werkgroepen/commissies zorgt voor kennisdeling en een interne structuur die helpt om de continuïteit van de implementaties te waarborgen. Schoolleiders spreken hierover wel hun zorgen uit. De investeringen in professionalisering en digitale middelen hebben de mogelijkheid gegeven om een inhaalslag te maken. Tegelijkertijd zijn de middelen te weinig om een volledige inhaalslag te maken. Ook is de vrees dat de opgedane kennis en nieuw aangeschafte middelen over vijf jaar weer verouderd zijn, of licenties van de programma's op de digitale apparaten verlopen. In de toekomst zal er opnieuw geïnvesteerd moeten worden in professionalisering en digitale middelen.

Bijlage A. Vragenlijst

Welkom bij de vragenlijst die wordt afgenomen in het kader van de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'. De implementatie van deze regeling wordt onderzocht door SEO Economisch Onderzoek en Sardes in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Dit is de laatste meting voor scholen die in de periode 2022-2024 subsidie hebben ontvangen. Met deze meting wil OCW zicht krijgen op de keuzes van scholen, de implementatie van interventies en de opbrengsten van de subsidieregeling. Uw ervaring is daarom van groot belang. De vragenlijst gaat in op de activiteiten die uw school heeft uitgevoerd en de effecten die u ervaart. Als uw school ondersteuning heeft ontvangen van een onderwijscoördinator, worden hier ook enkele vragen over gesteld. Het invullen van de vragenlijst duurt naar verwachting ongeveer 20 minuten. Uw antwoorden worden vertrouwelijk behandeld en worden alleen voor dit onderzoek gebruikt.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw deelname!

INZET OP BASISVAARDIGHEDEN EN BESTEDING VAN DE SUBSIDIEGELDEN

1. Op welke basisvaardigheden heeft uw school ingezet met de subsidieregeling? *Meerdere antwoorden mogelijk.*

- Taal
- Rekenen-wiskunde
- Burgerschapsvorming
- Digitale geletterdheid

Alleen vragen indien er ingezet wordt op meer dan 1 basisvaardigheid:

2. **[Alleen de basisvaardigheden laten zien die bij vraag 1 zijn ingevuld]** Hoe heeft uw school de totale subsidiegelden verdeeld over de verschillende basisvaardigheden?

NB: Het totaal dient op te tellen tot 100%. Uitgaven aan leergebied overstijgende activiteiten dient u te herverdelen over de relevante leergebieden.

% Taal	
% Rekenen-wiskunde	
% Burgerschapsvorming	
% Digitale geletterdheid	
	100% [check op totaal]

3. **[Alleen de basisvaardigheden laten zien die bij vraag 1 zijn ingevuld]** Waar zijn de subsidiegelden aan uitgegeven? Wij vragen u hierbij onderscheid te maken tussen de verschillende basisvaardigheden.

Meerdere antwoorden mogelijk

	Taal	Rekenen - wiskunde	Burgerschaps- vorming	Digitale geletterdheid
Extra inzet/fte eigen personeel				
Deskundigheidsbevordering schoolteam				
Extra (tijdelijke) inzet/fte van buiten				
Inhuur van advies/ondersteuning via externe deskundigen				
Aanschaf van (extra) lesmateriaal				
Meer en/of andere ICT-middelen				
Anders, namelijk... [verplicht]				

4. [Indien meer dan 1 antwoord bij vraag 3, alleen relevante basisvaardigheden laten zien] Hoe zijn de totale subsidiegelden verdeeld over de verschillende kostenposten? NB: Het totaal dient op te tellen tot 100%.

	Taal	Rekenen-wiskunde	Burgerschaps-vorming	Digitale geletterdheid
% Extra inzet/fte van eigen personeel				
% Extra (tijdelijke) inzet/fte van buitenaf				
% Deskundigheidsbevordering schoolteam				
% Inhuur van advies/ondersteuning via externe deskundigen				
% Aanschaf van (extra) lesmateriaal				
% Meer en/of andere ICT-middelen				
% [Anders, namelijk]				
[check op totaal]	100%	100%	100%	100%

5. Welk deel van de totale subsidiegelden heeft uw school *naar schatting* besteed aan externe partijen?

- **Publieke** externe partijen [i: partijen met een wettelijke taak en minimaal 80% financiering door het Rijk]: 0-100%
- **Private** externe partijen [i: partijen zonder een wettelijke taak en maximaal 80% financiering door het Rijk]: 0-100%

6. a. [Indien publiek] Welk type **publieke** externe partijen heeft uw school ingezet? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Culturele aanbieders
- Sportverenigingen
- Bibliotheek
- Aanbieders van (huiswerk)begeleiding/extra hulp aan leerlingen
- Aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel
- Onderwijs(advies)bureaus
- Anders, namelijk ... [verplicht]

- b. [Indien publiek] Voor welk type activiteiten heeft uw school **publieke** externe partijen ingezet? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Professionalisering/scholing van onderwijspersoneel
- Beleidsmatig advies
- Procesbegeleiding
- Verzorgen van regulier onderwijs/reguliere lessen
- Verzorgen van bijles of huiswerkbegeleiding aan leerlingen
- Begeleiden van onderwijspersoneel (coaching on the job)
- Begeleiden van leerlingen
- Andere activiteiten, namelijk [verplicht]

7. a. [Indien privaat] Welk type **private** externe partijen heeft uw school ingezet? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Culturele aanbieders
- Sportverenigingen
- Studenten
- Leraren/docenten die zzp'er zijn
- Aanbieders van (huiswerk)begeleiding/extra hulp aan leerlingen
- Aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel

- Onderwijs(advies)bureaus
- Anders, namelijk ... **[verplicht]**

b. **[Indien privaat]** Voor welk type activiteiten heeft uw school **private** externe partijen ingezet?

Meerdere antwoorden mogelijk

- Professionalisering/scholing van onderwijspersoneel
- Beleidsmatig advies
- Procesbegeleiding
- Verzorgen van regulier onderwijs/reguliere lessen
- Verzorgen van bijles of huiswerkbegeleiding aan leerlingen
- Begeleiden van onderwijspersoneel (coaching on the job)
- Begeleiden van leerlingen
- Andere activiteiten, namelijk **[verplicht]**

8. Heeft uw school alle subsidiegelden besteed?

- Ja → **door naar vraag 10**
- Nee

9. a. **[Indien nee]** Welk deel van de totale subsidiegelden is **niet** besteed? *NB: dit mag een grove schatting zijn.*

- 1-100%
- Weet ik niet → **door naar vraag 10**

b. Waar gaat uw school de resterende middelen aan besteden? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Voor het uitvoeren van de activiteiten uit het activiteitenplan na de subsidieperiode
- Aan andere maatregelen om de basisvaardigheden van leerlingen te verbeteren
- Aan maatregelen om de onderwijskwaliteit te verbeteren
- Aan maatregelen niet gerelateerd aan de onderwijskwaliteit
- Anders, namelijk ...
- Dat weten we nog niet **[exclusief]**

ACTIVITEITENPLAN

10. Is het activiteitenplan tijdens de looptijd van de subsidie gewijzigd?

- Nee → **naar vraag 13**
- Ja, ons activiteitenplan is zeer beperkt gewijzigd
- Ja, ons activiteitenplan is in zekere mate gewijzigd
- Ja, ons activiteitenplan is zeer sterk gewijzigd

11. **[Indien 'ja' bij vraag 10]** In welke richting is het activiteitenplan gewijzigd?

- Het plan is opgeschaald
- Het plan is afgeschaald
- De omvang van het plan is niet gewijzigd

12. Waarom is het activiteitenplan gewijzigd? *Meerdere antwoorden mogelijk.*

- Ten tijde van het opstellen van het activiteitenplan was nog geen definitieve keuze gemaakt t.a.v. de activiteiten/interventies
- We zijn activiteiten/interventies vergeten op te nemen
- We hebben te maken gehad met wisselingen binnen ons team wat heeft geleid tot andere keuzes t.a.v. de activiteiten/interventies
- De werkdruk onder ons personeel was erg hoog, we hebben onze plannen moeten bijstellen
- Er was nog financiële ruimte om het activiteitenplan uit te breiden
- Door nieuwe informatie over de prestaties van onze leerlingen

- Door het gebrek aan personeel, o.a. door ziekte en/of schaarste
- Door het gebrek aan (externe) expertise en ondersteuning
- Door tussentijdse evaluaties die aantoonde dat niet het gewenste effect wordt bereikt
- Door voortschrijdend inzicht
- Anders, namelijk ... [verplicht]

UITVOERING VAN DE ACTIVITEITEN/INTERVENTIES

13. In hoeverre is het op uw school gelukt om de activiteiten ter verbetering van de basisvaardigheden bij leerlingen uit te voeren?

- Helemaal niet – helemaal wel

14. Hoe tevreden bent u over de uitvoering van de activiteiten?

- Zeer tevreden – zeer ontevreden

15. Welke factoren of omstandigheden zijn van invloed geweest op de uitvoering van de activiteiten?

	Is een succesfactor	Is een knelpunt	Speelt geen rol
Tijd bij personeel om de interventies uit te voeren			
Voldoende personeel			
Continuïteit in het team			
Urgentiebesef om de basisvaardigheden te verbeteren			
Visie, missie en doelen van het management of bestuur			
Steun vanuit de directie of het management			
Rol van het bestuur			
Motivatie van het team			
Professionaliteit van het team			
Samenwerking met alle betrokkenen			
Communicatie met alle betrokkenen			
Draagvlak voor de interventies binnen het team			
Aansluiting van activiteiten bij de ontwikkelingen op school			
Externe ondersteuning bij de uitvoering			
Inzet van deskundige specialisten (intern of extern)			
Financiële zekerheid			
Anders, namelijk.... (verplicht invullen)			

16. Welk platform voor kennis uit onderzoek en de praktijk heeft u benut tijdens de subsidieperiode? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Interventiekaart basisvaardigheden (<https://www.masterplanbasisvaardigheden.nl/aan-de-slag-met-de-basisvaardigheden/interventiekaart-basisvaardigheden>)
- Onderwijskennis.nl en/of de Kennisrotonde van het NRO
- Expertisepunt rekenen-wiskunde
- Expertisepunt burgerschap
- Expertisepunt digitale geletterdheid
- SLO-website over basisvaardigheden
- Anders, namelijk ... [verplicht invullen]
- Geen → naar vraag 18

17. a.[antwoorden bij vraag 16 tonen] Hoe behulpzaam was dit platform voor het kunnen uitvoeren van uw plannen?

- Helemaal niet behulpzaam

- Niet echt behulpzaam
- Een beetje behulpzaam
- Best wel behulpzaam
- Helemaal wel behulpzaam

b. Kunt u uw antwoord(en) toelichten?

- Open antwoord

18. Heeft uw school ondersteuning ontvangen van een onderwijscoördinator?

- Ja
- Nee → naar vraag 21
- Weet ik niet → naar vraag 21

19. **[Indien ondersteuning van een onderwijscoördinator]** Hoe belangrijk is de ondersteuning van de onderwijscoördinator geweest voor ...?

	5-punt Likertschaal, Zeer onbelangrijk – zeer belangrijk
De plannen die de school heeft gemaakt	
De uitvoering van de activiteiten op onze school	

20. **[Indien ondersteuning van een onderwijscoördinator]** Wat is de meerwaarde geweest van de onderwijscoördinator op de volgende aspecten?

	geen meerwaarde; weinig meerwaarde; redelijke meerwaarde; grote meerwaarde; zeer grote meerwaarde; n.v.t.
(Strategisch) beleidsadvies	
(Onderbouwing van) onderwijskundige keuzen	
Onderwijskundig leiderschap van de schoolleider	
Projectmanagement/-coördinatie	
Kwaliteitsbewaking	
Procesuitvoering/-voortgang	
Samenwerking met andere scholen en netwerkvorming	
Besteding van de subsidiegelden/financieel beheer/verantwoording van de gelden	

OPBRENGSTEN EN (DUURZAME) BORGING

21. **[Alleen de basisvaardigheden laten zien die bij vraag 1 zijn ingevuld]**

Alles overziend, als u terugdenkt aan de prestaties van uw leerlingen voor aanvang van de subsidieregeling, zijn hun prestaties er sindsdien *gemiddeld* op vooruit gegaan?

	geen vooruitgang	nauwelijks vooruitgang	merkbare vooruitgang	aanzienlijke vooruitgang	Weet ik niet
Taal					
Rekenen-wiskunde					
Burgerschapsvorming					
Digitale geletterdheid					

22. [Alleen de basisvaardigheden laten zien die bij vraag 1 zijn ingevuld én indien 'ja' bij vraag 21]

In hoeverre valt de vooruitgang bij uw leerlingen toe te schrijven aan de activiteiten die op uw school zijn uitgevoerd met behulp van de subsidieregeling?

	Helemaal niet	Met enige overtuiging	Met sterke overtuiging	Met volle overtuiging	Weet ik niet
Taal					
Rekenen-wiskunde					
Burgerschapsvorming					
Digitale geletterdheid					

23. Hoe zijn tijdens de subsidieperiode de vorderingen bij uw leerlingen gevolgd? *Meerdere antwoorden mogelijk*

a) Taal:

- Gegevens uit ons leerlingvolgsysteem (bijv. Cito, IEP, JIJ-toetsen)
- Resultaten op proefwerken en andere toetsen
- Zelfevaluatie/formatieve evaluatie door leerlingen
- Observatie instrumenten
- Gesprekken met docenten
- DIA-toetsen
- Audits
- NCO-rapportage
- Leesmonitor
- Anders, namelijk ...[verplicht]

b) Rekenen-wiskunde

- Gegevens uit ons leerlingvolgsysteem (bijv. Cito, IEP, JIJ-toetsen)
- Resultaten op proefwerken en andere toetsen
- Zelfevaluatie/formatieve evaluatie door leerlingen
- Observatie instrumenten
- Gesprekken met docenten
- DIA-toetsen
- Bareka rekentoetsen
- NCO-rapportage
- Anders, namelijk[verplicht]

c) Burgerschapsvorming:

- Quicksan burgerschap van het expertisepunt burgerschap
- Observaties van docenten bij leerlingen
- Leerlingenquêtes
- Gesprekken met leerlingen (en/of ouders)
- Gesprekken met docenten
- Burgerschap Meten van Rovict
- Werken met Kwaliteit (WMK)-vragenlijst
- Anders, namelijk[verplicht]

d) Digitale geletterdheid:

- Observaties van docenten bij leerlingen
- Leerlingenquêtes
- Gesprekken met leerlingen (en/of ouders)
- Gesprekken met docenten

- MYRA van Kennisnet
- Internet Skills Scale (ISS) van de Universiteit Twente
- Anders, namelijk ...[verplicht]

SCHOOLOPBRENGSTEN EN DUURZAME BORGING

24. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over de opbrengsten van de subsidieregeling?

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Niet mee oneens, niet mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
De opbrengsten van de subsidieregeling op onze school sluiten aan bij onze verwachtingen aan de start van de regeling					
Wij zijn tevreden over de opbrengsten van de subsidieregeling op onze school					
Wij hebben op school het maximale resultaat uit de subsidieregeling gehaald					
Zonder de subsidieregeling was het ons niet gelukt om dezelfde resultaten bij onze leerlingen te behalen					

25. Welk effect heeft de subsidieregeling gehad op onderstaande aspecten binnen uw school?

	Zeer negatief effect; negatief effect; geen effect; positief effect; zeer positief effect; weet ik niet
Expertise t.a.v. het leergebied taal [indien 'taal' bij vraag 1]	
Expertise t.a.v. het leergebied rekenen-wiskunde [indien 'rekenen-wiskunde' bij vraag 1]	
Expertise t.a.v. het leergebied burgerschap [indien 'burgerschap' bij vraag 1]	
Expertise t.a.v. het leergebied digitale geletterdheid [indien 'digitale geletterdheid' bij vraag 1]	
Onderzoekende cultuur/kritisch vermogen	
Bewustwording/urgentiegevoel m.b.t. basisvaardigheden	
Collectieve self-efficacy ('wij maken het verschil')	
Werkdruk	
Werkplezier	
Onderlinge afstemming/samenwerking (teamcohesie)	
Evidence-informed werken	
Professionaliteit van het team	
Specialismen/functiedifferentiatie binnen het team	

26. Hoe geeft uw school vorm aan duurzame borging van de activiteiten na afloop van de subsidieperiode? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- (Een deel van) de activiteiten/interventies worden (aangepast) onderdeel van onze reguliere manier van werken
- We zorgen ervoor dat medewerkers geschoold zijn om de opgedane kennis te behouden
- We nemen de activiteiten structureel op in de begroting

- We zetten de activiteiten voort door middel van andere subsidieregelingen
- Anders, namelijk ...
- Op onze school wordt niet gewerkt aan duurzame borging, maar we zijn dit wel van plan [exclusief]
- Op onze school wordt niet gewerkt aan duurzame borging. We zijn dit ook niet van plan [exclusief]

TOT SLOT

27. Heeft u naar aanleiding van deze vragenlijst nog opmerkingen?

- Open antwoord [niet verplicht]

Hiermee bent u aan het eind gekomen van de vragenlijst. Hartelijk dank voor uw deelname! De resultaten van dit onderzoek worden dit najaar gepubliceerd via www.rijksoverheid.nl en zijn onderdeel van de halfjaarlijkse rapportage aan de Tweede Kamer over het *Masterplan basisvaardigheden*.

Bijlage B. Aanvullende tabellen bij hoofdstuk 4

Tabel B.1 *Verdeling van de middelen voor taal per kostenpost, po*

Po – taal (n=339)	0%	1-10%	11-20%	21-30%	31-40%	41-50%	51-60%	61-70%	71-80%	81-90%	91-100%
Extra inzet eigen personeel	22%	6%	9%	9%	9%	12%	13%	7%	8%	2%	2%
Deskundigheidsbevordering schoolteam	24%	24%	21%	15%	7%	5%	1%	1%	1%	0%	0%
Extra inzet van buiten	74%	9%	6%	3%	4%	1%	1%	1%	1%	0%	1%
Advies/ondersteuning externe deskundigen	44%	25%	15%	5%	6%	3%	1%	0%	1%	0%	0%
Aanschaf lesmateriaal	28%	23%	19%	14%	6%	4%	1%	2%	1%	1%	0%
Meer/andere ICT-middelen	83%	12%	2%	1%	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
Anders	91%	3%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	0%	0%	0%

Tabel B.2 *Verdeling van de middelen voor rekenen-wiskunde per kostenpost, po*

Po – rekenen-wiskunde (n=323)	0%	1-10%	11-20%	21-30%	31-40%	41-50%	51-60%	61-70%	71-80%	81-90%	91-100%
Extra inzet eigen personeel	24%	8%	7%	10%	9%	10%	11%	8%	10%	2%	1%
Deskundigheidsbevordering schoolteam	23%	16%	22%	17%	10%	8%	2%	2%	0%	0%	0%
Extra inzet van buiten	74%	10%	6%	5%	2%	1%	1%	0%	1%	0%	0%
Advies/ondersteuning externe deskundigen	44%	23%	14%	7%	5%	4%	1%	0%	1%	0%	0%
Aanschaf lesmateriaal	32%	24%	20%	11%	5%	6%	2%	1%	1%	0%	0%
Meer/andere ICT-middelen	82%	12%	5%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Anders	93%	3%	2%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Tabel B.3 *Verdeling van de middelen voor burgerschapsvorming per kostenpost, po*

Po – burgerschap (n=171)	0%	1-10%	11-20%	21-30%	31-40%	41-50%	51-60%	61-70%	71-80%	81-90%	91-100%
Extra inzet eigen personeel	70%	2%	4%	2%	2%	6%	3%	2%	8%	0%	2%

Deskundigheids- bevordering schoolteam	51%	8%	7%	8%	6%	6%	4%	1%	5%	2%	2%
Extra inzet van buiten	89%	4%	2%	2%	1%	2%	1%	0%	0%	0%	0%
Advies/onder- steuning externe deskundigen	69%	5%	6%	5%	2%	6%	1%	2%	3%	1%	0%
Aanschaf lesmateriaal	64%	7%	8%	4%	5%	5%	2%	2%	1%	1%	2%
Meer/andere ICT-middelen	92%	1%	3%	2%	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
Anders	96%	1%	0%	0%	0%	1%	0%	1%	1%	0%	1%

Tabel B.4 *Verdeling van de middelen voor digitale geletterdheid per kostenpost, po*

Po – digitale geletterdheid (n=129)	0%	1- 10%	11- 20%	21- 30%	31- 40%	41- 50%	51- 60%	61- 70%	71- 80%	81- 90%	91- 100%
Extra inzet eigen personeel	70%	2%	5%	2%	2%	9%	2%	3%	4%	0%	2%
Deskundigheids- bevordering schoolteam	56%	11%	10%	8%	5%	8%	1%	0%	1%	1%	0%
Extra inzet van buiten	83%	4%	3%	1%	2%	2%	1%	1%	1%	2%	0%
Advies/onder- steuning externe deskundigen	72%	9%	7%	5%	1%	2%	1%	0%	2%	2%	0%
Aanschaf lesmateriaal	57%	9%	9%	6%	8%	2%	2%	2%	3%	2%	0%
Meer/andere ICT-middelen	50%	12%	9%	6%	6%	7%	3%	2%	2%	1%	2%
Anders	96%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	1%	0%

Tabel B.5 *Verdeling van de middelen voor taal per kostenpost, vo*

Vo – Taal (n=103)	0%	1- 10%	11- 20%	21- 30%	31- 40%	41- 50%	51- 60%	61- 70%	71- 80%	81- 90%	91- 100%
Extra inzet eigen personeel	5%	9%	15%	21%	10%	11%	12%	5%	6%	6%	2%
Deskundigheids- bevordering schoolteam	20%	38%	23%	7%	5%	2%	2%	2%	1%	0%	0%
Extra inzet van buiten	59%	19%	11%	1%	4%	4%	1%	0%	1%	0%	0%
Advies/onder- steuning externe deskundigen	36%	35%	15%	6%	5%	3%	0%	1%	0%	0%	0%
Aanschaf lesmateriaal	24%	33%	15%	12%	6%	6%	1%	2%	1%	1%	0%
Meer/andere ICT-middelen	73%	17%	8%	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Anders	84%	7%	3%	1%	4%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
--------	-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Tabel B.6 *Verdeling van de middelen voor rekenen-wiskunde kostenpost, vo*

Vo – Rekenen-wiskunde (n=94)	0%	1-10%	11-20%	21-30%	31-40%	41-50%	51-60%	61-70%	71-80%	81-90%	91-100%
Extra inzet eigen personeel	11%	4%	14%	17%	10%	11%	12%	4%	9%	7%	2%
Deskundigheidsbevordering schoolteam	37%	26%	17%	6%	6%	2%	3%	0%	1%	0%	1%
Extra inzet van buiten	61%	16%	10%	4%	4%	4%	0%	0%	1%	0%	0%
Advies/ondersteuning externe deskundigen	54%	23%	13%	5%	2%	2%	0%	0%	0%	0%	0%
Aanschaf lesmateriaal	27%	31%	20%	13%	3%	4%	0%	0%	2%	0%	0%
Meer/andere ICT-middelen	71%	13%	9%	7%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Anders	93%	2%	2%	1%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Tabel B.7 *Verdeling van de middelen voor burgerschapsvorming per kostenpost, vo*

Vo – Burgerschap (n=87)	0%	1-10%	11-20%	21-30%	31-40%	41-50%	51-60%	61-70%	71-80%	81-90%	91-100%
Extra inzet eigen personeel	18%	2%	5%	9%	17%	14%	10%	5%	9%	8%	2%
Deskundigheidsbevordering schoolteam	30%	29%	17%	10%	8%	3%	1%	0%	0%	0%	1%
Extra inzet van buiten	80%	6%	3%	5%	1%	0%	0%	2%	1%	1%	0%
Advies/ondersteuning externe deskundigen	60%	18%	6%	6%	8%	0%	1%	1%	0%	0%	0%
Aanschaf lesmateriaal	55%	16%	9%	7%	5%	3%	1%	1%	2%	0%	0%
Meer/andere ICT-middelen	84%	8%	7%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Anders	95%	1%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%

Tabel B.8 *Verdeling van de middelen voor digitale geletterdheid per kostenpost, vo*

Vo – Digitale geletterdheid (n=76)	0%	1-10%	11-20%	21-30%	31-40%	41-50%	51-60%	61-70%	71-80%	81-90%	91-100%
Extra inzet eigen personeel	28%	7%	4%	12%	8%	12%	8%	4%	12%	7%	0%
Deskundigheidsbevordering schoolteam	45%	17%	18%	7%	8%	0%	3%	1%	1%	0%	0%
Extra inzet van buiten	75%	12%	1%	3%	3%	3%	0%	1%	0%	1%	1%

Advies/ondersteuning externe deskundigen	57%	24%	9%	7%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Aanschaf lesmateriaal	47%	21%	16%	8%	4%	3%	0%	0%	0%	1%	0%
Meer/andere ICT-middelen	53%	13%	16%	7%	5%	4%	3%	0%	0%	0%	0%
Anders	95%	1%	0%	1%	1%	0%	0%	0%	1%	0%	0%

Tabel B.9 *Mate waarin alle subsidiegelden besteed zijn, onderscheid tussen scholen met en zonder aanvullende subsidie*

	Po – basissubsidie (n=337)	Po – basis + aanvullende subsidie (n=44)	Vo – basissubsidie (n=76)	Vo – basis + aanvullende subsidie (n=29)
Ja	82%	77%	53%	31%
Nee	18%	23%	47%	69%

Tabel B.10 *Aandeel van de totale subsidiegelden dat niet besteed is, onderscheid tussen scholen met en zonder aanvullende subsidie*

	Po – basissubsidie (n=62)	Po – basis + aanvullende subsidie (n=10)	Vo – basissubsidie (n=36)	Vo – basis + aanvullende subsidie (n=20)
1-10%	27%	0%	8%	15%
11-20%	21%	30%	28%	10%
21-30%	21%	50%	14%	20%
31-40%	3%	10%	11%	30%
41-50%	6%	0%	6%	10%
51-60%	0%	0%	3%	0%
61-70%	0%	0%	0%	10%
71-80%	2%	0%	3%	5%
81-90%	0%	0%	0%	0%
91-100%	2%	0%	0%	0%
Weet ik niet	18%	10%	30%	0%

Colofon

Titel	Implementatieonderzoek 'Verbetering bv'
Auteur	IJsbrand Jepma (Sardes), Emina van den Berg, Harriët Prins, Tamara Doeve en Julia de Groot (SEO)
Versie	Definitief
Datum	15-11-2024
Project	Implementatieonderzoek verbetering bv (SAR2302)

Sardes

Postbus 2357
3500 GJ Utrecht

Lange Viestraat 371
3511 BK Utrecht

(030) 232 62 00
secretariaat@sardes.nl
www.sardes.nl

Sardes is onderdeel van Stichting CAOP